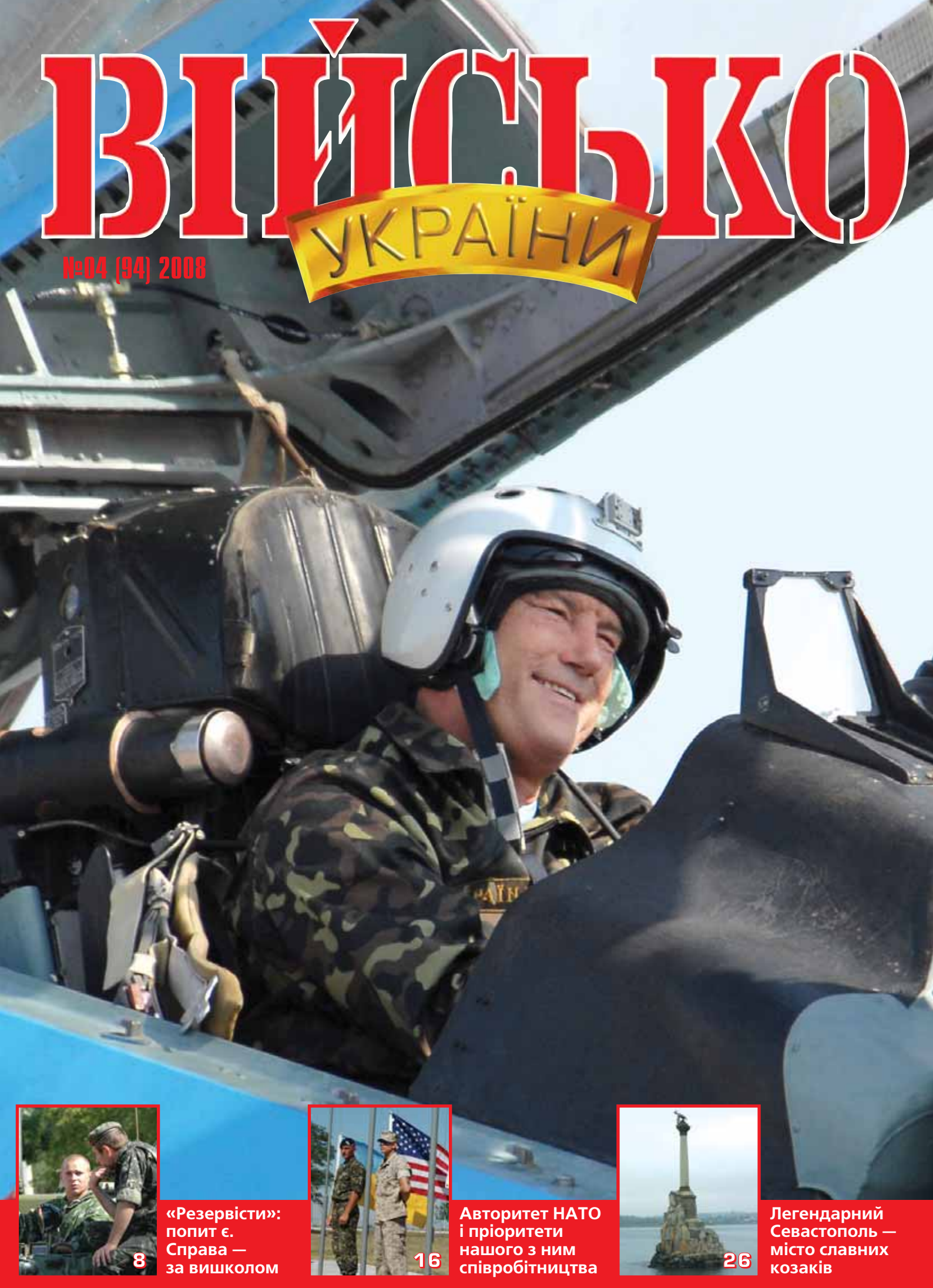

ВІЙСЬКО

№04 (94) 2008

УКРАЇНИ

«Резервісти»:
попит є.
Справа —
за вишколом

8

Авторитет НАТО
і пріоритети
нашого з ним
співробітництва

16

Легендарний
Севастополь —
місто славних
козаків

26

Міністерство оборони України

КОНЦЕРН

“ТЕХВОЄНСЕРВІС”

Державне господарське об'єднання

Україна, 04119, Київ, вул. Дегтярівська, 13/24

тел.: +38 (044) 489-42-16, факс.: +38 (044) 489-05-86

Комунальні машини спільного виробництва Арзамаського заводу
“Коммаш” та Концерну “Техвоєнсервіс”

Сміттевоз КО-440-1

Сміттевоз КО-440-3

Сміттевоз КО-440-4

Вакуумна машина КО-520

Вакуумна машина КО-503В

Комбінована машина КО-829А-01

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Іван АНДРОСЕНКО
Олександр ВАСИЛЕНКО
Вячеслав БУГІЛЬ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Микола ГУЦУЛЯК
Микола ДРАГАН
Віктор КАРПОВ
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Михайло МАЛЯРЧУК
Іван МАРКО
Сергій ПОПСУЄВИЧ
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО
Ігор ХАЛЯВІНСЬКИЙ
Микола ЦИЦЮРСЬКИЙ
Леонід ШОЛОМИЦЬКИЙ
Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Олена БУРСУК

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.vu.mil.gov.ua/
© «Військо України», 2008

Свідectво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 03.04.2008 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку.

Інформаційна підтримка:
Управління прес-служби МО України.

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове. Журнал
надає авторам можливість висловлювати
думки, які не віддзеркалюють погляди редакції.
За зміст реклами відповідає рекламодавець.

Технічна
підтримка

100 ДНІВ УРЯДУ: ПІДСУМКИ4

Міністр оборони України Юрій Єхануров:
«Міністерство оборони стане більш
ефективним, більш мобільним і більш
функціонально підготовленим»

ТЕМА НОМЕРА8

«Резервісти»: попит є.
Справа — за вишколом

Іван СТУПАК

ЕКСКЛЮЗИВ12

Володимир Артюх: «...та модель нової армії,
яка вже запрацювала, поверне поняттю
служби у війську колишнє почесне звання
«школи життя»

ГЕОПОЛІТИКА16

Авторитет НАТО і пріоритети нашого
співробітництва з ним

Іван АНДРОСЕНКО

ІСТОРІЯ БЕЗ РЕТУШІ26

Легендарний Севастополь —
місто славних козаків

Мирослав МАМЧАК

НОТАТКИ ПУБЛІЦИСТА31

...І розквітне червона калина
в Офіцерськiм гаю

Микола ГУЦУЛЯК

ЗАБУТТЮ НЕ ПІДЛЯГАЄ32

Знекровлені

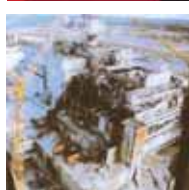
Володимир ЛИТВИНОВ

ТВОЇ СИНІ, УКРАЇНО!36

Золотий хрест
останнього полковника УПА

Володимир ЯРЦЕВ

ЧОРНОБИЛЬ: НАША ПАМ'ЯТЬ І БІЛЬ38

«Дракон» прокидається опівночі...

Микола ДОЛГІХ

ЛІТЕРАТУРНИЙ ДЕСАНТ44

Фолклендська війна:
мемуари командувача ударної групи

Сенді ВУДВОРД

Президент України Віктор Ющенко своїм Указом присвоїв ім'я Петра Франка 7-й бригаді тактичної авіації Повітряного командування «Захід» Повітряних Сил ЗС України, що дислокується у Старокостянтинові на Хмельниччині

Більше 4 тисяч солдатів і сержантів минулорічного осіннього призову, які завершили чотиримісячний курс навчання у Деснянському навчальному центрі Сухопутних військ, склали випускні іспити і повертаються у війська для подальшого проходження служби

Під час спільного засідання керівного складу Міністерства оборони України та Центрального комітету Всеукраїнської професійної спілки працівників ЗС України було ухвалено проект Галузевої угоди між сторонами на 2008 – 2010 роки

Викладачі Севастопольського військово-морського інституту імені П.С. Нахімова надають казахстанським колегам консультативно-дорадчу допомогу в організації навчального процесу для підготовки спеціалістів для ВМС Республіки Казахстан

Можливості модернізації корветів класу «Grisha III» обговорювалися в ході робочих зустрічей українських і литовських військових, що пройшли у Клайпеді

На відзнаках військового відомства «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя» відтепер будуть гравірування з персональною інформацією нагородженого – наказ Міністра оборони України

Українські та азербайджанські військові обмінюються досвідом планування, проведення та всебічного забезпечення участі в миротворчих операціях під егідою різних міжнародних організацій

Стан виконання Програми українсько-американського військового співробітництва на 2007–2008 роки обговорили учасники «Конференції полковників», яка відбулася у Німеччині

Питання розвитку сухопутних військ обох країн та поглиблення партнерських відносин плануються до обговорення в ході візиту до Румунії командувача Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-лейтенанта Івана Свиди

Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Віктор ЮЩЕНКО:

«Збройним Силам України та Повітряним Силам необхідно повернути такого роду проект, як «Українські соколи»

28 березня Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Віктор Ющенко відвідав з робочою поїздкою Васильківський гарнізон Збройних Сил України, де ознайомився з різноманітними аспектами життєдіяльності 40-ї бригади тактичної авіації Повітряного командування «Центр» Повітряних Сил Збройних Сил України.

Президента України супроводжували Міністр оборони України Юрій Єхануров, начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України генерал армії України Сергій Кириченко, командувач Повітряних Сил ЗС України генерал-лейтенант Іван Руснак.

Робота Віктора Ющенко у розташуванні бригади тактичної авіації розпочалася з відвідання будинку чергових сил. Тут він ознайомився з основними завданнями чергових сил та віддав команду «Повітря».

За цією командою Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України два літаки МіГ-29 чергової ланки піднялися у повітря і розпочали виконання бойових завдань.

Також Віктор Ющенко детально ознайомився з організацією системи протиповітряної оборони столиці України, системою та умовами несення бойового чергування особовим складом бригади, повсякденною життєдіяльністю військовослужбовців з'єднання.

На аеродромі з'єднання Президент України оглянув зразки бойової техніки винищувальної, штурмової, розвідувальної, бомбардувальної та транспортної авіації, радіотехнічних та зенітних ракетних військ. Зокрема, ознайомився із зенітними ракетними комплексами протиповітряної оборони С-300, С-200 та «Бук-М1», військово-транспортними літаками Іл-76МД, Ан-30 ескадрильї «Блакитна стежа» та Ан-26, вертольотами Мі-8 та Мі-24, штурмовиком Су-25, навчально-тренувальним літаком Л-39 та винищувачем МіГ-29.

Окрему увагу Президент України зосередив на нових та модернізованих зразках озброєння і військової техніки вітчизняного виробництва. До його ува-

Українські військові обговорили з американськими фахівцями стан виконання Плану реалізації основних заходів щодо створення та розвитку в Повітряних силах ЗС України професійного сержантського складу

Представники Військово-Морських Сил ЗС України взяли участь у роботі головної плануючої конференції навчання морського компоненту НАТО «Південь» «Нобл Мідас – 2008»

У Львові за підтримки координатора проектів НАТО та представництва Британської Ради в Україні стартував новий освітній проект з вивчення англійської мови для військовослужбовців, які були звільнені з лав Збройних Сил України в запас або відставку

На Дніпропетровщині в ході табірної збору війни-артилеристи частин і з'єднань 6-го армійського корпусу Сухопутних військ ЗС України виконали стрільби із закритих вогневих позицій з самохідних гаубиць «Акація» та реактивних систем «Град»

Українська військова делегація ознайомила з структурами, функціями та завданнями Центру підготовки та ведення операцій Штабу збройних сил Франції та Центру оперативного управління сил Європейського Союзу

Делегація офіцерів і курсантів Львівського інституту Сухопутних військ взяла участь у заходах Міжнародного тижня, який проводився в Офіцерській школі Сухопутних військ Бундесверу

Визначенню практичних механізмів створення спільного білорусько-українського інженерного батальйону була присвячена зустріч фахівців інженерних військ Збройних Сил України та Республіки Білорусь, яка відбулася у Мінську

Грузинські військові вивчають можливості підготовки у Львівському інституті Сухопутних військ військових диригентів для збройних сил Грузії

Представник Центрального спортивного клубу ЗС України майстер спорту міжнародного класу Олег Омельчук здобув «золоту» та «срібну» нагороди на етапі Кубку світу з кульової стрільби в Бразилії

*За матеріалами
Управління прес-служби МО України*

ги були представлені можливості вітчизняних підприємств ОПК з модернізації та підвищення бойових можливостей літаків Су-25, МіГ-29 та Л-39, вертольотів Мі-8 та Мі-24, радіолокаційних станцій радіотехнічних військ.

Того ж дня на базі бригади тактичної авіації повітряного командування «Центр» Повітряних Сил ЗСУ Президент України Віктор Ющенко здійснив озброєний політ у складі екіпажу винищувача Су-27 УБ. Під час польоту, який тривав 35 хвилин, Президент України декілька разів брав важіль управління на себе. На прохання журналістів Глава держави розповів про свої враження від пілотування багатотонним винищувачем.

— Я відчув надзвичайно керовану машину, мені здавалося, що всі елементи вона виконувала дуже слухняно, класично. Ніяких незручностей не було. Це одна із машин, яку має сьогодні на озброєнні українська армія. Вона є першокласною, хоча, безумовно, потребує колосальних вкладень, — сказав Віктор Ющенко.

За штурвалом бойового літака був кращий військовий пілот — заступник командувача Повітряних Сил Збройних Сил України — начальник авіації льотчик-снайпер генерал-майор Василь Нікіфоров. Саме йому доручили таку почесну і відповідальну справу. Василь Семенович родом з Вінниччини. Це один із найдосвідченіших пілотів у світі. Такими пишаються. Генерал-майор Нікіфоров здобув найвищу льотну кваліфікацію — «льотчик-снайпер», прослужив в авіації 37 календарних років (65 — у пільговому підрахунку), має близько 2800 годин нальоту, освоїв 12 типів авіаційної техніки.

За перший політ у складі екіпажу винищувача Віктор Ющенко, дотримуючись давньої льотної традиції, вручив Василю Нікіфорову пачку цигарок. Традиція є традиція.

Під час прес-конференції Глава держави відзначив важливість підвищення престижу професії льотчика у нашій державі.

— Ми, як нація, повинні по-іншому подивитися на професію льотчика, на те, що він робить, врешті-решт, зробити хвалу тим пілотам, які сьогодні є в Україні і захищають нас кожен день. Наш спільний обов'язок — підняти проекти, які підтримують емоції, дух армії і в цілому українське суспільство, — підкреслив Президент.

Він також зазначив, що проект пілотажної групи «Українські соколи» має бути відновлений.

— Ми повинні відтворити цей проект. Я дуже добре розумію, як це важливо, і гадаю, що військовий бюджет-2008 починається з проекту відновлення «Українських соколів». Він повинен стати бюджетом розвитку. Якщо ми говоримо про модернізацію української армії, реформу в контексті контрактної армії, оборонний бюджет розвитку, безумовно, бюджет 2008 року, який передбачає п'ять відсотків приросту від фінансування попереднього року — це бюджет неприйнятний, — зауважив Віктор Ющенко.

— Якщо ми говоримо, що з 2010 року наша армія матиме контрактну основу, то бюджет 2008 року дійсно має бути проривним, — сказав він.

Він також повідомив, що одне з найближчих засідань РНБО буде присвячене розвитку Повітряних Сил Збройних Сил України.

Міністр оборони України Юрій ЄХАНУРОВ:

«Міністерство оборони стане більш ефективним, більш мобільним і більш функціонально підготовленим»

Сто днів з початку роботи нового Уряду України, сформованого після проведення позачергових парламентських виборів, є доброю нагодою прозвітувати, що було зроблено для оптимізації роботи Міністерства оборони України

16 січня нинішнього року під час наради з керівним складом Міністерства оборони України Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Віктор Ющенко зазначив, що через недостатнє фінансування роками в українській армії не досягалися поставлені перед нею цілі. На критичному рівні знаходилася боєздатність, низькими темпами здійснювалися перехід на контрактний принцип комплектування, виконання програми модернізації та створення нових зразків озброєння і військової техніки, процес утилізації надлишкових боєприпасів та забезпечення військовослужбовців житлом. Глава держави також наголосив на тому, що через рік хотів би побачити нове Міністерство оборони — більш ефективне, більш мобільне і більш функціонально підготовлене. Вимоги Президента України сприйняли в Міністерстві оборони як керівництво до дії. У цьому контексті показовим є нещодавній наказ про зміни у структурі Міністерства. Зараз триває робота над новим штатним розкладом. Це дозволить втілити у життя основний задум — спонукати генералів, офіцерів і цивільних працівників оборонного відомства бути більш гнучкими та активними. В цілому протягом ста днів Міністерству вдалося досягнути певних зрушень у виконанні завдань, поставлених Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

ПІДГОТОВКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Міністерством підготовлено проєкт Указу Президента України «Про внесення змін до Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки», що забезпечує підвищення рівня готовності Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням. Також завдяки цьому Указу вдасться досягти уточнення загальної кількості основних зразків озброєння і військової техніки, що передбачається оновити на кінець 2011 року, та зниження темпів скорочення чисельності Збройних Сил України у 2008 році. Це дозволить провести необхідні підготовчі заходи з розформування арсеналів, баз і складів, які не передбачені у Збройних Силах України зразка 2011 року, передати функції з окремих видів обслуговування та охорони до цивільних структур, створити державні підприємства з утримання об'єктів інфраструктури тощо.

Прийняття Закону України «Про внесення змін до статті 25 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» дозволить конкретизувати умови військової служби, шляхи її мотивації, стимулювання та соціально-економічного забезпечення військовослужбовців, а також посилити відповідальність офіцерського складу за виконання службових обов'язків.

Важливим чинником активізації службової діяльності офіцерів стало затвердження Концепції кадрової політики в Збройних Силах України. Її реалізація дозволить створити комплексну, ефективну, економічно доцільну, обґрунтовану систему забезпечення військ (сил) висококваліфікованим персоналом з високими морально-діловими якостями.

НОВІ ОЗБРОЄННЯ І ТЕХНІКА

Активізовано діяльність щодо оновлення Збройних Сил України сучасними зразками озброєння та військової техніки. Проводиться робота щодо закупівлі 20 танків «Булат», розробки танків «Оплот», корабля класу «корвет», модернізації літаків МіГ-29 та Су-25, створення військово-транспортного літака Ан-70, багатофункціонального ракетного комплексу, а також продовження термінів технічної придатності зенітних ракетних комплексів С-300П.

На озброєння частин і з'єднань Збройних Сил прийнято нову радіостанцію Р-030У.

У Міністерстві працюють над поверненням до бойового складу Військово-Морських Сил ЗС України підводного човна «Запоріжжя».

У лютому 2008 року прийнято на озброєння та розпочато поставку Збройним Силам України 57 автомобілів підвищеної прохідності вітчизняного виробництва КраЗ-6322, КраЗ-63221 та КраЗ-6446.

Однак переоснащення Збройних Сил України новітніми зразками озброєння і військової техніки ускладнюється відсутністю замкнених циклів їх виробництва в оборонно-промисловому комплексі України та хронічною нестачею фінансових ресурсів.

УТИЛІЗАЦІЯ НАДЛИШКОВИХ БОЄПРИПАСІВ І КОМПОНЕНТІВ РАКЕТНОГО ПАЛИВА

На сьогоднішній день обсяги завантаження арсеналів, баз і складів становлять до 150% нормативної місткості. Крім того, зберігаються компоненти рідкого ракетного палива, з яких надлишковими є окислювачі (меланж) — 16,3 тисячі тонн. Лише на безпечне зберігання меланжу щорічно Міноборони витрачає близько 9 мільйонів гривень.

З метою залучення позабюджетних коштів для утилізації меланжу Міністерством оборони України, Міністерством закордонних справ України та Офісом Координатора проектів ОБСЄ в Україні проводиться робота по втіленню у життя спільного проекту утилізації надлишкового меланжу в Україні. Результатом цієї роботи стало схвалення Кабінетом Міністрів України Меморандуму щодо проекту ОБСЄ — України стосовно утилізації запасів рідкого ракетного палива. Це дозволить розпочати практичну утилізацію 3000 тонн меланжу у рамках першого етапу реалізації проекту.

ПІДВИЩЕННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

До вагомих досягнень протягом ста днів роботи нового керівництва Міноборони можна віднести збільшення обсягів фінансування заходів бойової підготовки функціональних структур Збройних Сил України. За окремими напрямками фінансування вдалося збільшити від 0,6 до 40%.

Запроваджено нову систему грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, згідно з якою питома вага основних видів (оклади за посадою, військовим званням та надбавка за вислугу років) становить 60–70 %. Це стало можливим завдяки підвищенню посадових окладів у 5–6 разів з одночасним скасуванням окремих додаткових видів грошового забезпечення, які не мали стимулюючого характеру. У результаті грошове забезпечення військовослужбовців з урахуванням одноразових виплат підвищено на 12–15%.

Також на виконання Указу Президента України в Міноборони опрацьовується питання щодо підвищення окладів за військовими званнями. Конкретні розміри цього підвищення та строки його запровадження будуть визначені після проведення консультацій в Міноборони та Мінфіні.

У осіб, звільнених з військової служби, в результаті підвищення з 1 січня 2008 року посадових окладів військовослужбовцям відповідно до вимог постанови Кабінету

Міністрів України пенсійне забезпечення збільшиться на 20–60%.

У середньому з 1 січня 2008 на 12% року зросла заробітна плата працівників установ та організацій Збройних Сил України.

ПЕРЕХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ АРМІЇ

Одним із головних завдань, що стоять перед Міністерством оборони України, є забезпечення комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями, що проходять військову службу за контрактом.

У лютому 2008 року Міністром оборони підписано Перспективний план основних заходів щодо забезпечення переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, на 2008–2010 роки.

Відповідно до затвердженого плану до кінця поточного року необхідно збільшити чисельність військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, на 7500 осіб.

До вагомих досягнень нового керівництва Міноборони можна віднести збільшення обсягів фінансування на бойову підготовку.

У першому кварталі 2008 року списочна чисельність рядового, сержантського і старшинського складу становить 51180 осіб (52% від штатної чисельності мирного часу). Це свідчить про те, що на сьогоднішній день ще не створені необхідні умови для широкого залучення молоді до лав Збройних Сил.

Найбільш гострим і болючим питанням у підвищенні престижу та конкурентоспроможності військової служби на ринку праці залишається розмір грошового забезпечення. В середньому за першим роком служби військовослужбовець-контрактник отримує 875 гривень, що значно нижче середньої заробітної плати по Україні, яка становила, наприклад, у січні 2008 року 1521 гривню. Тому з метою залучення громадян до служби за контрактом у Збройних Силах України та відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів «Український прорив: для людей, а не для політиків» Міністерство оборони подало пропозиції щодо підвищення посадових окладів військовослужбовців на 55%.

За дорученням Кабінету Міністрів України на цей час зазначені пропозиції спільно з оборонним відомством опрацьовуються Міністерством праці та соціальної політики України.

ПРОГРАМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ

Навряд чи ми зможемо стимулювати людей у погонах до самовідданої служби, якщо не вирішимо їх соціальні проблеми, зокрема, забезпечення їх житлом. У цьому напрямі протягом ста днів нашої роботи є значні позитивні зрушення.

Перш за все, з I кварталу 2008 року розпочато рівномірне фінансування будівництва житла для військовослужбовців за загальним фондом Державного бюджету України на 2008 рік. Ритмічне надходження коштів дозволить уже в I кварталі цього року отримати під заселення військовослужбовцями понад 1600 квартир. Для порівняння, за аналогічний період 2007 року не було отримано жодної квартири, а всього за 2007 рік було видано 1500 ордерів.

Що стосується подальшого виконання річної програми забезпечення житлом захисників Вітчизни (на рівні не менш як 8000 квартир), то, зокрема, передбачено закупівлю підрядних робіт власного будівництва по спорудженню 33 житлових будинків на 2904 квартири та проектно-вишукувальних робіт по спорудженню 17 житлових будинків на 3500 квартир. При цьому 246 квартир буде закуплено у регіонах України.

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Серед першочергових завдань, поставлених перед оборонним відомством Президентом України — Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України В. Ющенком, — покращання військово-патріотичного виховання молоді.

У цьому контексті відповідні завдання поставлено перед Національною академією оборони України, військовими університетами та ліцеями, котрі працюють над патріотичним вихованням військових, над підняттям соціального статусу офіцера, престижу військової служби загалом.

Цього року буде розпочато будівництво військового ліцею у колишній столиці Українського козацтва місті Батурині, в якому будуть навчатися перш за все діти-сироти та безпритульні. Під патронатом Президента України В. Ющенка створюється військовий ліцей.

Загалом питання військово-патріотичного виховання стоятиме на одному щаблі з іншими пріоритетами.

ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ НАД ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

Триває робота щодо зміцнення механізму демократичного цивільного контролю над Збройними Силами. Забезпечено оперативне висвітлення у військових засобах масової інформації ходу реформування та розвитку Збройних Сил України, процесів європейської та євроатлантичної інтеграції, виконання завдань миротворчими підрозділами.

Традиційною подією для оборонного відомства став цьогорічний випуск та презентація «Білої книги».

Проведено засідання Громадської ради при Міністерстві оборони України, на якому поінформовано її представників про стан справ з утилізації непридатних для подальшого використання і зберігання надлишкових боеприпасів.

ЩО ЗАВАЖАЄ ПРАЦЮВАТИ КРАЩЕ

Слід відверто зазначити, що успіхи Міністерства оборони могли бути більш суттєвими. Але розвитку Збройних Сил перешкоджає невідповідне ресурсне забезпечення. Загальна сума недофінансування потреб Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки на сьогодні становить 4,5 мільярда гривень, що призвело до невиконання надзвичайно важливих заходів щодо підвищення боєздатності Збройних Сил.

У Державному бюджеті на 2008 рік Міністерству оборони України передбачені асигнування лише в сумі 9,9 мільярда гривень, що становить 1,07% від ВВП (або 57,1% від потреби).

Тому з метою кардинального поліпшення становища видано Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України», яким передбачається при підготовці змін до Державного бюджету України на 2008 рік збільшити видатки Міноборони на 7,5 мільярда гривень. Практичне забезпечення відповідного фінансування дозволить Міністерству оборони виконати всі поставлені перед ним завдання у повному обсязі.

«РЕЗЕРВІСТИ»

ПОПИТ Є. СПРАВА — ЗА ВИШКОЛОМ

До кінця поточного року кількість осіб, які проходять службу у резерві, зросте на 40 відсотків і становитиме 1700 осіб

Сьогодні є всі підстави констатувати: в українському війську створено новий інститут військової служби, і кількість резервістів у Збройних Силах з кожним роком збільшуватиметься. Принаймні, таку впевненість висловлює керівництво Генерального штабу та профільні фахівці Головного управління оборонного планування ГШ ЗС України. Підстави для подібного оптимізму дійсно є, і вагомі.

У грудні 2005 року Міністр оборони України видав наказ «Про проведення експерименту у Збройних Силах України з підготовки резервістів». Основні заходи щодо його підготовки та впровадження планувалося здійснювати у три етапи. На початковому — з лютого по першу декаду травня 2007 року — визначе-

ні військові частини мали доукомплектуватися резервістами. Другий етап, з травня до початку листопада того ж року — власне активна фаза експерименту — підготовка резервістів. Третій, заключний етап в листопаді – грудні — підбиття підсумків виконання наказу керівника військового відомства.

Метою експерименту визначалося набуття та узагальнення досвіду з питань відбору та підготовки резервістів, створення умов проходження служби в резерві, організація та поступове вдосконалення роботи з пропагування служби у військовому резерві та якісного відбору кандидатів у резервісти. Також передбачалося, що за результатами цієї роботи в подальшому будуть визначені перспективні напрями реформування системи комплектування військ особовим складом на воєнний час.

Протягом минулого року намічене реалізовувалося у визначених експериментальних частинах, з'єднаннях і установах Збройних Сил. Застосований на практиці напрацьований алгоритм служби у військовому резерві дозволив виявити як сильні, так і сла-

бкі її сторони. Ситуація постійно перебувала під контролем вищого керівництва військового відомства та Генерального штабу ЗСУ України. Безпосередньо у військах перебіг експерименту спостерігали фахівці профільних управлінь — насамперед ГУОП та ГУОС ГШ ЗС України.

Полковник Володимир Григор'єв, начальник групи впровадження служби в резерві управління планування мобілізаційного резерву ГУОП ГШ ЗС України, пояснює: для того, щоб новий вид військової служби реально «запрацював», у нормативно-правовому полі держави заздалегідь було закладено майже всі необхідні умови. Під час експерименту, проведеного у 19 пілотних військових частинах, вдалося визначити позиції, що вимагають коригування і доопрацювання. Але загалом документи, якими врегульовуються питання проходження служби резервістами, відпрацьовані якісно й істотних змін не потребують.

У результаті майже дворічної роботи фахівців, що передувала експерименту, були підготовлені та введені в дію Закони України «Про військовий обов'язок та військову службу», яким визначалися основні положення щодо впровадження служби в резерві, та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і деяких інших осіб». Також Указом Президента України було затверджено «Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві», а постановами Кабінету Міністрів визначалася структура військового резерву людських ресурсів, алгоритм виплати і розміри грошового забезпечення та заохочення військовозобов'язаних, порядок здійснення харчування резервістів під час проходження служби, вносилися зміни до норм речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил. Були затверджені також інші нормативні документи, методичні рекомендації та інструкції, в яких детально розписані всі нюанси проходження військової служби в резерві.

З метою популяризації служби у військовому резерві прийнято рішення щодо підвищення розмірів грошового заохочення та збільшення розмірів виплати добогих до 50%.

— За розробленою схемою проходження служби у військовому резерві набуло чітких і зрозумілих форм, — зазначає начальник мобілізаційного відділу управління планування мобілізаційного резерву ГУОП ГШ ЗС України полковник Олег Бойко. — Так, передбачено, що з кандидатами у резервісти, які відповідають визначеним вимогам, для встановлення правових відносин під час проходження служби контракт від імені Міністерства оборони України укладає командир військової частини. Термін дії першої угоди між громадянином і військовим відомством становить 5 років. У подальшому контракт може поновлюватися на 3–5 років, аж до досягнення резервістом граничного віку.

Професійний вишкіл резервістів мав проводитися під час щомісячних дводенних занять та 3–4-денних навчальних зборів. За своєю метою та особливостями збори поділилися на установчі — для резервістів першого року контракту, та з удосконалення рівня військової підготовки — заплановані двічі на рік, на час тактичних, командно-штабних або командно-штабних мобілізаційних навчань.

Були також передбачені навчальні збори з обслуговування озброєння та військової техніки, а в кінці кожного року — підсумкові, коли резервісти мають здавати заліки та оцінюватися з предметів бойової підготовки. Таким чином, загальний строк проходження нового виду служби встановлено не менше 35 днів на рік.

За словами Олега Бойка, так само чітко визначено й матеріальну сторону заохочення служби у резерві, її соціальний аспект. Йдеться про безкоштовне забезпечення резервістів військовою формою та харчуванням у військових частинах, виплату добогих за час перебування на зборах і заняттях. Для працюючих військове відомство зобов'язується відшкодовувати середній заробіток, а для безробітних — грошове забезпечення в розмірі мінімальної заробітної плати в Україні. Окрім цього, для тих, хто виконав програму підготовки та протягом року не вчинив правопорушень, було затверджено отримання одноразового грошового заохочення в розмірі від однієї до двох тисяч гривень.

Пакетом соціальних зобов'язань держави передбачається безоплатна кваліфікована медична допомога на час занять і зборів, а в разі за-

військовому резерві близько 10 тисяч чоловік. З них було відібрано 1339 кандидатів. Однак уклали контракти та пройшли підготовку тільки 1038 осіб.

Найбільш складною проблемою, на думку начальника відділу кадрової роботи з офіцерами запасу та комплектування на особливий період — заступника начальника управління кадрової роботи ГУОС ГШ ЗС України полковника Олександра Ткачука, виявилось унормування взаємовідносин «держава — роботодавець — резервіст — військова частина».

З'ясувалося, що за існуючих умов роботодавці, особливо приватного сектору, негативно ставляться до проходження їхніми працівниками служби у резерві через відсутність резервістів на робочому міс-

посаді діючі військовослужбовці. Тому на часі збільшення розмірів грошової винагороди та спрощення механізмів розрахунків.

Що ж до самого вишколу резервістів, то результати експерименту показали: планування підготовки військовослужбовців резерву не може бути шаблонним, адже кожна військова частина, відповідно до функціонального призначення та структури, має свої особливості. Тому ініціатива в плануванні підготовки резервістів має належати командирам військових частин.

Певне занепокоєння військового керівництва викликала виявлена в районах комплектування експериментальних частин нестача необхідної кількості потенційних кандидатів — фахівців дефіцитних спеціальностей. Це також стало однією з причин недоукомплектування у минулому році вакантних посад резервістами.

Водночас, не зважаючи на істотні проблеми, які необхідно буде вирішувати, в цілому позитивні результати проведення експерименту підтвердили правильність обраної моделі комплектування Збройних Сил України в особливий період на професійній основі. Тому протягом 2008 року впровадження служби у військовому резерві триватиме. До кінця поточного року кількість резервістів зросте на 40% і становитиме 1700 осіб. Кількість військових частин, в які набиратимуться резервісти, також збільшиться до 36. Головним чином це з'єднання, що входять до складу ОСШР та Сил спеціальних операцій.

Р.С. З метою зацікавлення громадян України стосовно служби у військовому резерві Міністром оборони прийнято рішення щодо підвищення розмірів грошового заохочення резервістам на 50% та збільшення розмірів виплати добоових до 50%. На сьогодні готуються відповідні зміни до чинного законодавства.

Тож маємо надію, що започаткований процес якісно нового накопичення мобілізаційних ресурсів стає ще однією, додатковою надійною гарантією національної безпеки.

Іван СТУПАК

Плановий показник — 1200 резервістів — у 2007 році вдалося виконати лише на 86%: уклали контракти та пройшли підготовку тільки 1038 осіб.

гибелі (смерті) резервіста — отримання його сім'єю грошової компенсації у розмірі десятирічного грошового забезпечення. Якщо ж під час виконання обов'язків військової служби резервіст зазнає поранення, контузії, каліцтва або буде травмований, йому гарантується виплата одноразової грошової допомоги — в залежності від ступеня втрати працездатності в розмірі до п'ятирічного грошового забезпечення.

Питання щодо підсумків та детального аналізу проведення експерименту з підготовки резервістів розглядалися 13 листопада 2007 року на розширеній нараді керівного складу Міністерства оборони, Генерального штабу, видів Збройних Сил України із залученням командування військових організаційних структур та військових комісаріатів, задіяних в експерименті, та на колеції Міністерства оборони України.

Плановий показник — 1200 резервістів — у 2007 році виконати вдалося лише на 86%. Усього виявили зацікавленість до служби у

ці протягом 30 діб на рік. Більшість резервістів бояться втратити роботу і прибувають на збори, використовуючи або чергові відпустки, або ж відпустки без збереження заробітної плати. Багатьох відлякує великий термін першого контракту — чимало перспективних кандидатів воліли б укласти його не на 5, а на 3 або менше років.

Ці чинники істотно позначилися на якості та кількості відібраних кандидатів, а особливо — на показниках участі резервістів у зборах. Тому на сьогодні, вважає полковник Ткачук, актуальним є вивчення іноземного досвіду щодо розширення спектра пільг як для резервістів, так і для їхніх роботодавців. Однак вже зараз у частинах, де проходять службу резервісти, з кожним із них окремо узгоджується зручний графік прибуття на заняття і збори, при цьому командири зобов'язані враховувати побажання своїх тимчасових підлеглих.

Не менш гострим виявилось питання грошового забезпечення та заохочення резервістів. Справедливим видається, якби за місяць служби резервісти отримували таку ж платню, як і рівні з ними у званні та

У МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

1-4
ЖОВТНЯ
2008 р.

- Бойова та службово-штатна зброя
- Цивільна зброя: мисливська зброя, спортивна зброя, зброя самооборони
- Музейна, антикварна (історична) зброя
- Холодна зброя
- Оптика та спорядження
- Боєприпаси (патрони, кулі, гранати)
- Вибухові речовини та піротехнічні засоби
- Стрілецькі тренажери та аксесуари
- Військова техніка. Модернізація та ремонт бойової техніки й озброєння
- Системи пошуку цілі й керування озброєнням
- Засоби бронезахисту. Обмундирування. Екіпірування. Тактичне спорядження. Амуніція. Спецматеріали
- Антитерористичні засоби та обладнання
- Засоби виявлення і нейтралізації вибухових пристроїв
- Обладнання для прикордонного і митного контролю
- Спеціальні технічні засоби для спецпідрозділів і фахівців
- Технічні засоби розвідки і контролю
- Криміналістична техніка
- Засоби зв'язку і захисту інформації
- Засоби забезпечення охорони
- Спеціальні транспортні засоби
- Технології та техніка подвійного використання

ЗА ПІДТРИМКИ:

МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВА ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ
Броварський пр-т, 15, М "Лівобережна"

☎ +380 44 201-11-63
✉ zbroya@iec-expo.com.ua
www.tech-expo.com.ua

Технічна підтримка:

ПрессКом

Інформаційна підтримка:

Володимир АРТЮХ: «...Та модель нової армії, яка вже запрацювала, поверне поняттю служби у війську колишнє почесне звання «ШКОЛИ ЖИТТЯ»

Якщо розмови про доцільність переходу Збройних Сил України на контрактну основу вже втратили гостроту, то обговорення проблемних питань самого процесу, який набирає обертів в українському війську, триває досі. І це треба сприймати як добру ознаку. Про сьогоденний стан справ щодо формування нового професійного війська нам розповів начальник Головного управління особового складу Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майор Володимир Артюх.

— Як Ви можете охарактеризувати ситуацію щодо професійних армій у світі?

— Слід зазначити, що сьогодні професійні армії мають понад 50 держав світу, до їх числа належать високорозвинені країни (США, Канада, Великобританія, Австралія, Японія), а також ті, що мають дещо нижчий економічний потенціал (Індія, Пакистан, Нігерія, Філіппіни). До переліку країн, що стали комплектувати свої збройні сили на професійній основі, входять Бельгія, Франція, Португалія, Угорщина, Нідерланди та Іспанія.

П'ятнадцять держав — членів НАТО відмовилися (чи мають намір найближчим часом відмовитися) від системи призову та планують створити цілком добровільні армії протягом наступних кількох років.

Змішану систему комплектування прагнуть зберегти Болгарія, Данія, Німеччина (хоча прийнято рішення збільшити набір волонтерів), Ізраїль, Греція, Литва, Норвегія, Туреччина та Естонія. Майже 80 держав продовжують комплектувати свої збройні сили за призовом. Швейцарці залишаються прихильниками комплектування власних збройних сил за міліційним принципом, що передбачає загальний військовий обов'язок.

— Українська держава, з економічної точки зору, переживає певні труднощі. Чи не буде обтяжливим для нашої економіки формування професійного війська?

— Професійна армія за показником «витрати/ефективність» перевершує армію, яка комплектується на основі призову. Так, наприклад, у професійній армії значно менша плінність кадрів, вище дисципліна, солдати й офіцери краще підготовлені, оскільки ставка робиться не на кількість, а на якість тощо. Зекономлені кошти спрямовуються на військові дослідження і закупівлю сучасних технологій, техніки та озброєння.

— За геополітичним положенням, кількістю населення, кількісним та якісним складом збройних сил та передумовами для їх реформування Україна найбільш наближена до Польщі. Чи враховувався досвід переходу її збройних сил на комплектування військовослужбовцями за контрактом?

Професійна армія за показником «витрати/ефективність» перевершує армію, яка комплектується на основі призову.

— Безперечно, насамперед нами враховувався досвід країн, найближчих до нас за певними позиціями. Якщо говорити про Республіку Польща, то згідно з прийнятими нормативно-правовими актами початком переходу її збройних сил на контрактну основу вважається 2003 рік, завершення — 2010 рік. Перехід на професійну основу наших збройних сил був розпочатий у 2002 році відповідно до Державної програми переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом (Указ Президента України від 17.04.2002 №348). Зазначена Державна програма розрахована на період до кінця 2015 року (у три етапи: 2002–2005; 2006–2010 і 2011–2015 роки).

Серед основних питань, які на сьогодні успішно вирішені у Польщі в процесі переходу до комплектування військовослужбовцями за контрактом, — посилення конкурентоспроможності професії на ринку праці в країні; вирішення на державному рівні питань нормативно-правового забезпечення заходів з професіоналізації збройних сил та соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей; створення привабливих умов проходження військової служби за контрактом.

Визначальними критеріями мотивації щодо проходження військової служби за контрактом є: підвищений у порівнянні із цивільним населенням (середньостатистичний) рівень заробітної плати, який становить (450–500 дол. США — для рядового; 650–700 дол. — для сержанта, при цьому рівень мінімальної заробітної плати по країні — 270 дол. США); розвинута система компенсаційних ви-

плат; можливість професійного та кар'єрного зростання; регламентований розпорядок робочого дня; чіткий розподіл функцій між різними категоріями військовослужбовців та функціональних обов'язків за посадами; можливість вирішення соціальних та побутових проблем; соціальні та правові гарантії; можливість отримання пенсії після 15 років військової служби.

Ми спрямовуємо свої зусилля на вирішення аналогічних питань, оскільки бачимо з досвіду наших сусідів, що вони є значущими в процесі переходу до професійної армії.

— При обговоренні проблем переходу війська на контрактну основу в суспільстві лунають дещо суперечливі вимоги: або не квапитися і відразу перейти до професійної армії, або ж робити це повільно, ретельно виважаючи кожний крок. Який термін переходу визначається, за досвідом інших держав, як оптимальний, і про що свідчать результати експерименту з комплектування військовослужбовцями за контрактом трьох бригад видів Збройних Сил України та одного корабля ВМС ЗС України?

— На мою думку, ефективність впровадження будь-яких серйозних нововведень буде зведена нанівець за відсутності відповідних умов для їх реалізації.

Наприклад, у США перехід збройних сил на професійну основу тривав 18 років, у Франції за-

ходи, пов'язані з переведенням ЗС на професійну основу, здійснюються вже протягом майже чверті століття.

Незабезпечення ж фінансування потреб національної оборони держави на рівні, визначеному Законом України «Про оборону України» (в обсягах не менше трьох відсотків від запланованого обсягу ВВП), не дозволило створити належні, конкурентоспроможні на ринку праці України умови військової служби, які б сприяли свідомому вибору громадян на користь тривалої служби у Збройних Силах України. У цьому одна з причин зменшення ще у 2004 році чисельності військовослужбовців за контрактом у Збройних Силах України на 5 600 осіб (на цьому показнику також позначилося скорочення Збройних Сил України у 2004 році на 75 000 осіб), а у 2005–2006 роках кількість прийнятих на військову службу практично дорівнювала кількості звільнених. При цьому укомплектованість посад бойових підрозділів залишилась нижчою, ніж укомплектованість посад у підрозділах забезпечення.

Крім того, відсутність необхідних умов військової служби не дозволила укомплектувати військовослужбовцями за контрактом «непопулярні» посади, проходження служби на яких вимагає значних фізичних навантажень, інколи пов'язаних з ризиком для життя та здоров'я (посади у частинах спеці-

Вже підвищено у 1,5–2 рази розмір грошового забезпечення усіх категорій військовослужбовців; введено в експлуатацію гуртожитки за новим проектом для розміщення військовослужбовців за контрактом (10 гуртожитків); впроваджено безкоштовне харчування військовослужбовців за контрактом під час несення бойового чергування, варті, добового наряду та перебування в навчальних військових центрах або таборах; розпочато здійснення заходів щодо створення у ЗС України професійного сержантського складу та його підготовку у військових навчальних закладах країн — членів НАТО (у рамках Програми міжнародної військової освіти та підготовки (IMET)); покращено рівень речового забезпечення військовослужбовців, зокрема впроваджені нові зразки обмундирування; розпочато передачу під охорону військових об'єктів підрозділам ДСО при МВС України та ВОХОР;

Патріотична складова — це базова вимога для професійної армії, і суспільство повинно це усвідомлювати.

ального призначення, аеромобільних військ, екіпажах (розрахунках), стрільців, гранатометників, артилеристів тощо, та сержантські (старшинські) посади, першою чергою ланки взвод — рота.

З урахуванням досвіду комплектування експериментальних військових частин при плануванні заходів переходу ЗС України на професійну основу з 2007 року основні зусилля максимально були спрямовані на комплексне вирішення питань щодо створення привабливості військової служби, виключаючи «силові» методи комплектування військ (сил) військовослужбовцями за контрактом.

І це надало можливість ЗС України за результатами 2007 року вперше за роки реалізації Державної програми збільшити питому вагу військовослужбовців за контрактом на 1 220 осіб (на 2,5 %), зменшити плінність кадрів та довести загальну списочну чисельність військовослужбовців військової служби за контрактом до 51 180 осіб.

надано можливість безкоштовно отримувати вищу освіту у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України; впроваджено прийом на військову службу за контрактом громадян з вищою та професійно-технічною освітою, які не проходили строкової військової служби (1 639 осіб — 25% від загальної кількості прийнятих у 2007 році).

— Міністром оборони України підписано Перспективний план основних заходів щодо забезпечення переходу ЗСУ на комплектування військовослужбовцями за контрактом. Термін — 2008–2011 роки. Прокоментуйте, будь ласка, його основні положення.

— З огляду на результати експерименту та позитивні зрушення, що відбулися у Збройних Силах України у 2007 році стосовно їх професіоналізації, Генеральним штабом ЗС України проведені розрахунки та опрацьовано Перспективний план основних заходів переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбо-

вцями за контрактом на 2008–2010 роки (з урахуванням вимог Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки). Цим Планом передбачені невідкладні заходи щодо забезпечення переходу Збройних Сил на професійну основу та їх фінансове забезпечення. Загальна потреба коштів на виконання Плану становить 49 млрд 669 млн 640,4 тис. гривень.

Документа, аналогічного цьому, тобто деталізованого, з визначенням термінів, конкретними «прив'язками» до військових частин, з фінансовими розрахунками кожного запланованого заходу в Збройних Силах України ще не було. Його розробку здійснювали структурні підрозділи як Міністерства оборони, Генерального штабу, так і видів Збройних Сил, командування сил підтримки. Основна увага, безперечно, приділялася питанням забезпечення бойової підготовки, покращання навчальної матеріально-технічної бази. Визначені не тільки основні пріоритетні напрями (грошового забезпечення і соціальної ланки). Планом також передбачено створення відповідних привабливих умов для військовослужбовців, які проходитимуть службу за контрактом. Серед них — можливості кар'єрного та професійного зростання.

Відповідно до Перспективного плану запроваджується створення вербувальної системи, основними елементами якої будуть територіальні центри комплектування при обласних військових комісаріатах. На них будуть покладені завдання з вербування, відбору кандидатів для проходження служби за контрактом, у військовому резерві, а також для навчання у ВВНЗ.

— Чи відбувається, на Вашу думку, формування нового погляду на службу в армії?

— Взагалі, позитивне ставлення до служби в армії, до самої армії має формуватися суспільством. Поняття патріотичного обов'язку перед Батьківщиною повинно закладатися у свідомість батьками, школою, громадою врешті-решт. Патріотична складова — це базова вимога для професійної армії, і суспільство повинно це усвідомлювати. Неможна розмежовувати поняття воїн-професіонал і воїн-патріот. Я сподіваюся, сьогодні нікому

не треба доводити необхідність їх споріднення. Підставою для вступу на службу до контрактної армії має бути свідоме обрання служіння на роду України — гідно й на професійному рівні. Тоді ми зможемо уникнути випадкових людей, для яких служба буде лише зароблянням грошей.

— **Адже ці ризики залишаються?**

— Звичайно. І вони були завжди. В усі часи були люди, які обирали службу в армії за покликом душі, і такі, хто прагнув лише набуття матеріального статку. Служба в армії ніколи не була і не може бути легкою справою. Тому ті, хто не мав національного патріотичного стрижня — поваги і любові до свого народу, його війська, надовго у військовому колективі не затримувалися.

— **Це є важливим для армії нового зразка?**

— Безперечно. За умов, коли до фізичного додається моральне і психологічне навантаження, тобто під час бойової підготовки, виконання бойових завдань, відсутність певного стану душі унеможливорює професійне виконання своїх обов'язків. І тут ніякі гроші не врятують...

— **Сьогодні причини обрання контрактної служби в армії, на жаль, дуже різноманітні: це і безробіття та відсутність попиту на певні професії на рин-**

Сьогодні перелік категорій громадян, які можуть бути прийняті на службу за контрактом, розширений, а сама процедура набору дещо спрощена.

ку праці, і особиста необлаштованість, і прагнення отримувати більшу заробітну плату.

— Так, існує багато факторів, які впливають на вибір служби у Збройних Силах. Тобто, йдеться про якісну складову набору, і відкидати реалії сьогодення ми не можемо.

Якщо говорити про нинішній період існування Збройних Сил України, то нагальною потребою насамперед є комплектування військ (сил) якісним людським ресурсом протягом найближчих трьох років, як це визначено Перспективним планом. Показники укомплектованості не повинні зменшитися і після відмови від призову на строкову службу, інакше це становитиме загрозу бойовій спроможності армії. За визначений термін кількісний показник буде доведений до зазначеного рівня і стабілізований, тоді ми зможемо вводити нові, більш вимогливі стандарти для покращання якості комплектування. Сьогодні перелік категорій громадян, які можуть бути прийняті на службу за конт-

рактом, розширений, а сама процедура набору дещо спрощена. При повному ж переході на контрактну службу очікується проведення відбору і комплектування на конкурсній основі, тобто набір найбільш гідних.

— **Наскільки реальним є втілення в життя всіх прописаних у Плані позицій?**

— Перспективний план розрахований на певний термін — 2008–2010 роки, і для кожного року визначені свої пріоритети. За умов своєчасного ритмічного фінансування я особисто вважаю за можливе його здійснення. До того ж, Збройні Сили України, особливо їх офіцерський склад, давно бажають мати у підпорядкуванні професійні кадри. Якщо розглядати це питання не тільки в межах Збройних Сил, то створення професійної армії буде надбанням державного рівня, всього суспільства. Український народ матиме армію, якою можна пишатися!

Бесіду вела Людмила ШПИТЯК

АВТОРИТЕТ НАТО

І ПРІОРИТЕТИ НАШОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З НИМ

Сучасні світові реалії ведуть до того, що майже всі демократичні країни тяжіють до активної співпраці у сфері безпеки та оборони. Поглиблюється розуміння того, що колективна система оборони дозволяє за умов надійної гарантії безпеки утримувати необтяжливі для суспільства та національної економіки збройні сили. Це об'єктивно призводить до того, що НАТО як найбільш успішна та ефективна воєнно-політична організація в світі не лише стає масштабнішою, маючи кандидатів на вступ, а й розширює співробітництво в рамках Програми «Партнерство заради миру», Стамбульської ініціативи, Пакту стабільності для Південно-Східної Європи.

На сьогодні розвиток співробітництва з НАТО та всіма країнами євроатлантичного простору є пріоритетним напрямом міжнародного співробітництва Міністерства оборони України. Міжнародні спільні з НАТО та країнами — членами Альянсу заходи вже кілька років становлять понад 70% від загальної кількості. У 2007 році таких заходів було майже 800.

Ми виходимо з того, що країни — члени НАТО мають найсучасніші збройні сили, здатні виконувати широкий спектр завдань, на які зорієнтовані Збройні Сили України, зацікавлено сприймають наші пропозиції стосовно напрямів співробітництва, виявляють готовність до надання допомоги у вирішенні складних завдань реформування оборонної сфери та розвитку наших Збройних Сил. Можна впевнено сказати, що поступово національна оборона та Збройні Сили України набувають євроатлантичних ознак.

Міжнародне співробітництво дозволяє цілеспрямовано отримувати та ефективно використовувати технічну допомогу з боку НАТО та країн — членів Альянсу, що робить його важливим інструментом реалізації пріоритетних завдань реформування оборонного сектору держави та розвитку Збройних Сил України. У 2007 році на основі Стратегічної програми залучення міжнародної технічної допомоги у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України реалізовувалося 19 програм.

Співробітництво з НАТО сприяє зміцненню демократичного цивільного контролю над Збройними Силами. Ми ретельно вивчаємо процес та механізми вироблення рішень в НАТО та країнах Альянсу, що базуються на виконанні демо-

кратичних правових процедур, тісній взаємодії цивільних та військових структур, залученні наукових рекомендацій та врахуванні експертних оцінок. Для нас є предметом роздумів, усвідомлення та докладного аналізу те, що в країнах колишнього «соціалістичного табору», які вступили до НАТО, зміцнилися демократичні інститути, зросла довіра до власних збройних сил, значно збільшилась підтримка населенням факту перебування країни в євроатлантичній системі колективної безпеки. Ми не можемо не помічати, наскільки краще, ніж в Україні, там соціально захищені військовослужбовці та цивільний персонал оборонних відомств, наскільки ефективніше вирішуються завдання національної оборони спільними зусиллями міністерств оборони, органів військового управління, урядовими та неурядовими організаціями.

Державна політика у сфері оборони стає прозорою. Вже третій рік поспіль Міністерство оборони України видає щорічник «Біла книга: оборонна політика України». Ефективніше працює Громадська рада при Міністерстві оборони, до складу якої входять представники понад 90 громадських організацій.

Завдяки активним міжнародним контактам, залученню консультаційно-дорадчої допомоги з боку іноземних радників та експертів з країн — членів Альянсу, навчанню та стажуванню ключових спеціалістів Міноборони та Генерального штабу в структурних підрозділах Міжнародного штабу та Міжнародного військового штабу, стратегічних командувань НАТО та оборонних відомств окремих держав Альянсу вдається прискорити вдосконалення національної системи оборонного планування, зокрема

бюджетного планування, та розпочати впровадження сучасної автоматизованої системи обробки баз даних.

Активне співробітництво з колегами з країн НАТО сприяє здійсненню реформування функціональної структури органів військового управління, підвищенню рівня їх сумісності з аналогічними структурами держав — членів НАТО. Створено Об'єднане оперативне командування збройних сил. Зростають оперативні можливості Об'єднаних сил швидкого реагування, Сил спеціальних операцій. Пріоритетом є професійна та мовна підготовка їх особового складу, важливу роль у яких відіграють програми IMET (США) та МТАР (Канада). Значну допомогу отримують українські військові навчальні заклади, у яких мовну підготовку пройшли 937 військовослужбовців.

У 2008 році передбачено проведення оцінки НАТО першого рівня корвета Військово-Морських Сил «Тернопіль» та самооцінок першого рівня фрегата Військово-Морських Сил «Гетьман Сагайдачний», санітарного літака Повітряних сил АН-26 «ВІТА» та підрозділів Сухопутних військ ЗС України.

Для п'яти батальйонів Сухопутних військ Збройних Сил України отримані засоби зв'язку, сумісні з відповідними засобами збройних сил країн — членів НАТО, а також отримані, як допомога, системи імітації тактичних дій MILES 2000 та MILES IWS та обладнання для

створення мобільної системи бойової підготовки. Розпочато підготовку екіпажів та дообладнання чотирьох літаків ІЛ-76МД, літака АН-26 та аеродромів «Мелітополь», «Кульбакіно», «Васильків» відповідно до стандартів НАТО та вимог ІКАО.

Ефективним засобом досягнення взаємосумісності та збагачення бойового досвіду є формування спільних та багатонаціональних військових підрозділів. На базі українсько-польського підрозділу, що діє у складі КФОР у Косовому, створюється українсько-польсько-литовський миротворчий підрозділ. Важливою є міжнародна допомога щодо розвитку військових полігонів та Міжнародного центру миротворчості та безпеки (м. Яворів, Львівська обл.) та полігонної мережі Збройних Сил України.

За умов недостатнього фінансування Збройних Сил України важливе значення мають Індивідуальна програми партнерства між Україною та НАТО (ІПП) та багатонаціональні військові навчання, які проводяться або підтримуються Альянсом. Відповідно до ІПП щорічно проводяться понад 200 заходів, спрямованих на досягнення цілей партнерства. Це гнучка,

ефективна та вигідна програма, яка передбачає багатонаціональні військові навчання, штабні тренування, конференції, засідання робочих груп, курси, семінари та інші заходи професійної та мовної підготовки військовослужбовців.

Процесу перетворення Збройних Сил України на сучасне військо XXI століття сприяє розробка за допомогою експертів з країн Альянсу та впровадження таких програмних документів, як концепції, положення, інструкції.

Україна є єдиною країною — партнером Альянсу, яка бере участь в усіх основних операціях НАТО з підтримання миру та безпеки. Це пояснюється загальновищезначною важливою роллю нашої держави в забезпеченні світової безпеки, особливими відносинами України з НАТО та прагненням політичного та воєнного керівництва держави забезпечувати набуття нашими Збройними Силами вкрай цінного практичного досвіду та коригувати основні зусилля щодо їх розвитку.

У рамках домовленостей Міністерство оборони України забезпечує участь миротворчого персоналу і контингенту України в операціях НАТО в Іраку, Афганістані та Ко-

Розвиток співробітництва з НАТО є пріоритетним напрямом міжнародного співробітництва Міністерства оборони України.

Україна є єдиною країною — партнером Альянсу, яка бере участь в усіх основних операціях НАТО з підтримання миру та безпеки.

совому. Українські військовослужбовці виконують завдання щодо підготовки іракських фахівців у Тренувальній місії НАТО (NTM-I) та у складі Багатонаціональних сил у Республіці Ірак (67 осіб). Україна підтримує головну операцію НАТО — операцію Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан (ISAF).

Розпочато участь ВМС Збройних Сил України в антитерористичній операції НАТО «Активні зусилля» на Середземному морі. У 2007 році спільно з кораблями країн — членів НАТО завдання виконували корвети «Тернопіль» та «Луцьк», а у цьому році до участі в операції буде направлено фрегат «Гетьман Сагайдачний». За допомогою партнерів з НАТО здійснено ремонт та дообладнання цих кораблів, а також великого десантного корабля «Костянтин Ольшанський» та корвета «Придніпров'я». На кораблях встановлюються нові засоби зв'язку. ВМС розпочали експлуатацію морської системи безпеки НАТО. Восени 2007 року Військово-Морські Сили Королівства Данія передали водолазне пошуково-рятувальне обладнання та модифіковане програмне забезпечення до Центру пошукових та аварійно-рятувальних робіт ВМС ЗС України.

НАТО пропонує Міністерству оборони України розширити співпрацю щодо здійснення авіаперевезень для забезпечення операцій НАТО, ЄС, Африканського Союзу, надання допомоги збройним силам Афганістану у підготовці військовослужбовців та сприяння передачі цій країні озброєння та військової техніки, які Збройними Силами України не використовуються.

Ратифікація Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Верховним головнокомандуванням Об'єднаних Збройних Сил НАТО з питань трансформації та Верховним головнокомандуванням Об'єднаних Сил НАТО в Європі щодо використання стратегічної транспортної авіації України в операціях та навчаннях НАТО відкрила можливо-

сті для його імплементації. Ведеться робота щодо залучення України до Програми з обміну даними про повітряну обстановку (ASDE).

Пріоритетами військово-технічного співробітництва з НАТО є досягнення взаємосумісності у сфері стандартизації, кодифікації, розвитку технологій, а також взаємодія щодо запровадження та реалізації проектів для створення нових та модернізації існуючих зразків озброєння, а також утилізації боеприпасів і озброєння. Важливість співробітництва з НАТО та країнами — членами Альянсу пояснюється й тим, що з багатьох причин тривалий час не здійснювалося переозброєння Збройних Сил України. Недостатніми були обсяги модернізації існуючих зразків. Є нагальна потреба відновлення передових позицій оборонно-промислового комплексу України, створення сучасних зразків озброєння та військової техніки.

Є розхожий міф про смертельну загрозу для українського оборонно-промислового комплексу з боку НАТО. Але, по-перше, безблоковий статус аж ніяк не уберіг його від кризових явищ. По-друге, під час заходів двостороннього співробітництва з оборонними відомствами країн Східної та Південно-Східної Європи, які раніше входили до Організації Варшавського Договору, а тепер є членами Північноатлантичного альянсу, ми переконалися, що ніхто в НАТО не змушує ці країни купувати військову техніку північноамериканського чи західноєвропейського виробництва. Якщо вигідно Угорщині, наприклад, придбати винищувачі «Гріпен» виробництва нейтральної Швеції, то як суверенна держава вона має повне право це робити.

Завдяки співробітництву з НАТО та країнами Альянсу в Збройних Силах України здійснюється модернізація тропосферних станцій зв'язку, приймаються на озброєння сучасні радіостанції, здійснюється переобладнання важких транспортних літаків ІЛ-76 до стандартів ІКАО, без чого неможливе

відновлення потенціалу української військово-транспортної авіації.

Експерти з країн — членів НАТО надають допомогу у питаннях реформування системи військової освіти, розширення тематики навчальних курсів та реалізації міжнародних навчальних програм. Так, у рамках Міжнародного проекту підготовки цивільного персоналу пройшли підготовку в Україні 65, а за кордоном — 10 цивільних фахівців Міноборони. Протягом 2007 року більше ніж 90 військово-службовців Збройних Сил України навчалися у військових навчальних закладах за кордоном, насамперед у США.

Співробітництво з НАТО та оборонними відомствами держав — членів Альянсу сприяє професіоналізації Збройних Сил України, реформуванню системи їх комплектування та впровадженню служби у військовому резерві. За участю представників країн — членів НАТО розроблено Концепцію кадрової політики в Збройних Силах України, Паспорт військової посади та програми підготовки сержантського складу у військових навчальних закладах України, які адаптовані до вимог держав — членів НАТО. Створюється Кадровий центр Збройних Сил та Кадровий

центр Сухопутних військ, упроваджено мережу автоматизованого обліку призовних ресурсів та ротаційну систему кадрового резерву. Розроблено методику відбору та прийняття на військову службу за контрактом та створено територіальні центри комплектування. Підготовлено близько 3000 резервістів для 19 військових частин.

Співпраця з НАТО створює сприятливі умови для проведення утилізації надлишкових та непридатних ракет, боєприпасів, озброєння та військової техніки, компонентів ракетного палива. На 2008 рік Міністерством оборони укладено 14 контрактів та один договір на виконання робіт з комплексної утилізації боєприпасів, загальний обсяг яких становить 19,5 тис. тонн. Реалізуються контракти на утилізацію легкого озброєння та стрілецької зброї, знищення запасів рідкого ракетного палива «меланж». У рамках Угоди між Україною та Сполученими Штатами Америки щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення (від 25 жовтня 1993 р.) планується завершити ліквідацію об'єктів зберігання та технічного обслуговування ядерних боєпри-

Співпраця з НАТО створює сприятливі умови для проведення утилізації надлишкових боєприпасів, озброєння та військової техніки.

пасів. У 2007 році розпочато українсько-канадський екологічний проект на колишньому військово-му аеродромі у м. Прилуки (Чернігівська обл.), що фінансується за рахунок програми НАТО «Безпека через науку».

Під час заходів співробітництва з оборонними відомствами країн — членів НАТО отримано корисну консультаційно-дорадчу допомогу у створенні ефективної системи логістики Збройних Сил України, визначенні підходів до утримання інфраструктури та реформування системи медичного забезпечення.

У 2007 році, з врахуванням євроатлантичних стандартів, завершено розробку Концепції можливостей підтримки з боку країни — господарки та Каталогу можливостей щодо підтримки міжнародних миротворчих операцій та навчань, впровадження Положення про кодифікацію предметів постачання Збройних Сил України, яке відповідає вимогам Керівництва НАТО з кодифікації ACodP-1.

Удосконаленню системи соціального захисту військовослужбовців сприяє реалізація проекту Трастового фонду НАТО «Партнерство заради миру», у рамках якого лише у минулому році перепідготовлено 180 осіб. Усього завдяки співробітництву з НАТО та ОБСЄ пройшли перепідготовку 1655 осіб, серед яких понад 180 навчалися у Центрі перепідготовки та соціальної адаптації при Хмельницькому національному університеті в рамках проекту Трастового фонду програми НАТО «Партнерство заради миру», а 350 — отримали цивільні спеціальності в рамках спільного українсько-норвезького проекту. Британською Радою, Інститутом Гете (ФРН), Французьким культурним центром організовано курси мовної підготовки військовослужбовців, на яких у 2007 році навчалися близько 200 військовослужбовців.

У 2008 році Міністерство оборони та Генеральний штаб планують разом із структурами НАТО розробити спільну Довгострокову програму трансформації Збройних Сил до стандартів НАТО та Перелік завдань для підготовки підрозділів Збройних Сил України до участі в операціях за процедурами НАТО. Буде використана допомога з боку Альянсу щодо створення Об'єднаного логістичного координаційного центру, Центру контролю і перевезень, формування Об'єднаних сил забезпечення, приєднання до програми Єдиної аеропросторової ініціативи. Триватиме перехід органів військового управління на J-структури. Передбачається проведення консультацій високого рівня в рамках Інтенсифікованого діалогу. Особливе значення надаватиметься консультаціям з політико-правової проблематики та з питань інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо НАТО.

Іван АНДРОСЕНКО,
директор Департаменту
міжнародного співробітництва
Міністерства оборони України

Володимир КИРИЛЕНКО:

«Не знаєте як вчинити?.. Чиніть за законом»

Про будь-які зміни у законодавчому полі оборонного відомства першими дізнаються військові юристи. Саме вони пильнують за дотриманням прав і свобод військовослужбовців, у тому числі й за усім, що стосується соціальних гарантій захисників Вітчизни. Власне з цього ми і почали розмову з директором Правового департаменту Міністерства оборони України Володимиром Кириленком.

— Володимире Іллічу, законом «Про Державний бюджет України на 2008 рік» було вилучено положення щодо неможливості скасування або призупинення передбачених для військовослужбовців соціальних пільг, яке містилося у законі «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Навіщо це зроблено? Чи не означає це,

що згодом деякі пільги будуть скасовані?

— Важко пояснити, чому це зроблено, адже я не є автором цього законопроекту. Звичайно, його надсилали до Міністерства оборони України на погодження, і ми подавали свої заперечення, але враховані вони були лише частково. З іншого боку, зрозуміло, що законодавець, закладаючи в закон певні положення, виходив з економічних можливостей держави.

КИРИЛЕНКО Володимир Ілліч

Народився у місті Запоріжжя в 1951 році.

У 1969 році поступив на юридичний факультет Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка, після закінчення якого розпочав офіцерську службу на посаді слідчого військової прокуратури. До 1992 року проходив службу на прокурорсько-слідчих посадах у військових прокуратурах. З 1997 по 2004 рік — начальник Правового управління Міноборони, а з 2005 року — директор Правового департаменту Міністерства оборони України.

Полковник юстиції запасу. Нагороджений медаллю «За військову службу Україні», а також відзнаками Міністерства оборони «Ветеран військової служби» та «Доблесть і честь».

Одружений, має двох дітей та онука.

Говорити про остаточне скасування певних соціальних пільг для військовослужбовців поки що підстав немає, адже Закон України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» чинний лише протягом нинішнього року. У третьому розділі цього закону прямо зазначається, що положення розділу другого — «Внесення змін до деяких законодавчих актів України» — діють до 31 грудня 2008 року.

— **Наскільки досконалим можна вважати законодавче забезпечення Збройних Сил України на сучасному етапі?**

— На теперішній час законодавча і нормативно-правова база, що регламентує питання функціонування та розвитку Збройних Сил України, повністю сформована і в основному відповідає потребам сьогодення. Але це плід праці не тільки військових юристів. Як сказав — переважно не військових юристів. Наприклад, у Статуті Збройних Сил України написано, що часовий проміжок між прийомами їжі особовим складом не повинен перевищувати шість годин. Але хто це має визначати? Думаю, скоріше медик, ніж фахівець з права. Тож необхідність прийняття і суть тої чи іншої правової новели визначають, насамперед, фахівці відповідної галузі. Завдання юристів — сформулювати нову норму права у вигляді нормативного акта;

перевірити, чи не суперечить вона Конституції та законам України; з'ясувати, які зміни у разі запровадження цієї норми потрібно буде вносити до чинних законодавчих актів; визначити механізм її реалізації. Тому і питання досконалості законодавчого забезпечення залежить не стільки від юристів, скільки від інших фахівців.

Разом з тим, активне реформування та розвиток Збройних Сил України тривають. Потребують уточнення доктрини, концепції, програми, що визначають цільові настанови та керівні принципи військового будівництва, а отже необхідно вносити і подальші зміни у законодавчу базу.

— Які з останніх відпрацьованих Департаментом законів Ви б визначили як найважливіші?

— Ми всі були свідками того, з якою «ефективністю» минулого року працювала Верховна Рада України. Але, попри все, протягом цього періоду за участю військових юристів було розроблено та прийнято три закони України, сім указів Президента України, низку постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України — загалом 76 нормативно-правових актів, кожен з яких важливий у своїй галузі.

Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань військового обов'язку і військової служби», прийнятим 11 травня 2007 року, було конкретизовано положення щодо реалізації права людей у погонах на свободу світогляду і віросповідання, на вибір місця проживання та виїзд за кордон, а також суттєво доповнено порядок надання військовослужбовцям відпусток. Значного удосконалення зазнало і нормативне регулювання питань грошового забезпечення військовослужбовців, про що свідчить постанова Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2007 року «Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу».

З початку нинішнього року в інтересах військового відомства поки що прийнято лише Закон «Про чисельність Збройних Сил України на 2008 рік». Але це один із базових законів, від якого залежить весь подальший процес реформування та розвитку українського війська.

Трапляються випадки, коли рейдери в гонитві за військовим майном базують судові позови на підроблених документах.

— Володимире Іллічу, чи ефективною, на Вашу думку, є робота щодо захисту інтересів Міністерства оборони України в судових органах держави?

— Сама судова система України сьогодні, на жаль, не є достатньо ефективною. У державі давно назріла необхідність судової реформи. При розгляді справ у судах нерідко допускаються порушення законодавства. Зокрема, трапляються непоодинокі випадки, коли про засідання суду по позову до військового відомства не повідомляють ані командира військової частини, до якої висувається позов, ані наш департамент. Рішення щодо стягнення з Міноборони значних коштів виносяться за відсутності представників відповідача, без врахування його доводів і надходять вже після того, як вступили в законну силу. Трапляється й так, що командир військової частини вперше дізнається про судову справу лише з отриманням так званого виконавчого провадження — тобто вже постанови органу Державної виконавчої служби про стягнення з військової частини якихось коштів. Оскільки на рахунку частини таких грошей часто просто немає, через суд вирішується питання звернення стягнення на Міністерство оборони. Ось тільки на цьому етапі ми дізнаємося, що існує така справа, і починаємо в ній розбиратися. При цьому нерідко виявляється, що судові рішення винесені всупереч законодавству. Тоді ми змушені реагувати відповідно і вимагаємо від наших юридичних служб усіх рівнів такі рішення оскаржувати.

Водночас керівництвом військового відомства вживаються серйозні заходи щодо організаційного та нормативно-правового врегулювання цього питання. Так, у грудні минулого року видано наказ Міністра оборони України, яким затверджено інструкцію з організації представництва інтересів Міністерства оборони та Збройних Сил України в судах. Таким чином

побудовано чітку систему, що передбачає звітність і контроль стосовно представництва інтересів військового відомства в судах по всьому ланцюгу: від конкретної військової частини до Міністерства оборони.

— Які позови і в яких гарнізонах найчастіше реалізуються за відсутності представників Міноборони?

— Що стосується фізичних осіб — це, насамперед, позови щодо стягнення компенсацій за речове майно та продовольчий пайок, надбавок за безперервну військову службу, позови про надання військовослужбовцю житла. Такі випадки були найбільш поширені у Вінницькому, Житомирському та деяких інших гарнізонах.

— Як Ви вважаєте, наприклад, рішення суду про стягнення на користь офіцера компенсації за продовольчий пайок є законним?

— Видачу військовослужбовцям продовольчого пайка або грошової компенсації замість нього було призупинено Законом України «Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів» від 17 лютого 2000 року. Тож якщо людині не видавали пайок до набуття чинності цим законом, вона мала всі підстави звертатися до суду щодо стягнення компенсації за цей період. Рішення суду про це буде законним. Хоча, за великим рахунком, треба було б, щоб відповідні посадові особи не чекали такого рішення, а самостійно вживали заходів для погашення заборгованості. Інша справа, коли суд стягує вартість продовольчого пайка за період з березня 2000 року і по теперішній час. Але ж такий пайок не передбачений законом, і гроші на нього в Держбюджеті також не передбачені! Причому часто виконавча служба вимагає виплатити позивачу ці кошти з бюджетної статті, за якою здійснюється грошове забезпечення, чим порушуються права інших військовослужбовців.

Сьогодні є нормативна база, яка регулює кредитування будівництва житла військовослужбовцями. Але жоден банк кредити не надає, бо йому це просто не вигідно.

— Чи позивається до військового відомства хтось, окрім фізичних осіб?

— Так. Нині існує реальна проблема посягань на майно Збройних Сил за допомогою судових рішень — проблема так званих рейдерських атак. Особливо це стосується нерухомості. Наприклад, зовсім нещодавно командир однієї з військових частин, розташованих на півострові Крим, повідомив, що до нього прийшов державний судовий виконавець з вимогою звільнити відповідні приміщення і передати їх структурі, яку суд визнав власником цього майна. Почали розбиратися. Виявляється, однією з підпорядкованих Міністерству оборони організацій дійсно була укладена угода про спільне будівництво житла, згідно з якою військова частина мала передати вищезгаданий структурі певні приміщення, а натомість отримати квартири для військовослужбовців. Ні житло, ні гроші частина так і не отримала, проте за судовим рішенням зобов'язана передати своє майно позивачу. Звісно, ми вже підготували і подали документи на оскарження цього рішення, але подібних справ у нас по всій Україні десятки! Трапляються випадки, коли рейдери в гонитві за військовим майном базують судові позови на підроблених документах. Такі факти ми дуже швидко виявляємо і одразу передаємо до прокуратури, адже йдеться, насамперед, про захист інтересів держави.

— Володимире Іллічу, чи достатньою є кількість штатних юристів у Збройних Силах?

— Згідно з чинною нормативною базою штатні юрисконсультанти передбачені в кожному полку, окремому батальйоні і в кожній бригаді. За останні роки майже всі ці посади були укомплектовані. У структурних підрозділах Міністерства оборони штатних юридичних посад немає. Правове забезпечення їхньої діяльності здійснює Правовий департамент.

Система, коли всі юристи військового відомства об'єднані у штаті одного департаменту, була створена на початку 2006 року. Це дозволило сформувати єдине бачення проблем, підвищити кваліфікацію наших фахівців, покращити контроль за їхньою діяльністю.

— Як Ви оцінюєте існуючий рівень підготовки військових юристів?

— Фаховий рівень юристів, на жаль, недостатній. Сталося це тому, що у минулі роки, коли критично не вистачало спеціалістів з права, ми комплектували посади за рахунок офіцерів, які отримали правову освіту заочно, як другу вищу. Зрозуміло, що рівень їхньої підготовки в залежності від навчального закладу дуже різниться. До того ж ці люди, як правило, навчалися за програмами підготовки цивільних юристів різних сфер народного господарства. Як ви вважаєте, чи достатнім буде рівень у фахівця, який два роки заочно вивчав право, приміром, туристичної галузі? Такі спеціалісти служать і зараз, і спілкування з ними показує, що в їхніх знаннях є певні прогалини. Але це не їхня вина — це їхня біда, і наша біда. Тому нами вирішене питання щодо запровадження цього року курсів підвищення кваліфікації військових юристів. Думая, це будуть двотижневі курси перепідготовки фахівців різного рівня на базі Військового інституту Київського національного університету. Крім того, нам вдалося запровадити підготовку військових юристів у Національній юридичній академії імені Ярослава Мудрого в Харкові за стаціонарною формою навчання. Це дозволить комплектувати Збройні Сили молодими висококваліфікованими фахівцями з військового права.

— Яких суттєвих законодавчих нововведень варто очікувати найближчим часом?

— Перш за все, це нова редакція Статутів Збройних Сил України,

яку, на виконання доручення Президента України, ми маємо підготувати протягом 2008 року. Фактично, Статуту будуть відредаговані з урахуванням професіоналізації Збройних Сил України. Інші правові норми, у зв'язку з переходом на комплектування військовослужбовцями за контрактом, також будуть урегульовані. Тут на порядку денному цілий комплекс життєво важливих змін. Так, потреба розширення можливостей щодо прийому контрактників на військову службу зумовлює перегляд вікових обмежень, а необхідність популяризації служби за контрактом потребує введення низки стимулюючих пільг, наприклад, щодо отримання вищої освіти.

Другий напрям, за яким зараз триває робота — це питання унормування забезпечення житлом. Адже квартири — не продовольство, і навіть за наявності коштів їх не завжди можна знайти на ринку у необхідній кількості. Для будівництва потрібен певний час. Тому триває пошук інших шляхів вирішення житлової проблеми. Це може бути і грошова компенсація замість житла, і часткова оплата вартості житла військовослужбовцем, і самостійне будівництво ним житла на засадах позики чи пільгового кредитування. Так, сьогодні є нормативна база, яка регулює питання кредитування житлового будівництва військовослужбовцями. Але жоден банк не погоджується надавати такі кредити — йому це не вигідно. Отже треба розробити такий механізм, щоб це було вигідно і банку, і Міноборони, а головне — військовослужбовцю.

— Володимире Іллічу, щоб Ви, як юрист, хотіли побажати читачам журналу «Військо України»?

— Не знаєте як вчинити — чиніть за законом. Дотримуйтесь закону незалежно від того, подобається він вам чи ні. Досвід показує, що коли певні посадові особи, прагнучи більш ефективного, швидшого, та кращого, на їхній погляд, вирішення питань, намагались обходити закон, то, може, на якомусь етапі вони і досягали результату, але в кінцевому рахунку програвали.

Бесіду вів Володимир ГАЛАНЦЕВ

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО МИСЛИВПРОМПОСТАЧ

Усі моделі
мисливської зброї
Іжевського
механічного
заводу

Кращі у світі луки,
арбалети для
полювання, спорту
та відпочинку

Гуртова та
роздрібна торгівля
товарами
виробників США,
Німеччини,
Фінляндії, Італії,
Чехії, Білорусі

Азербайджанські
ножі ручної роботи

04073, Київ-73
пр. Московський, 20
тел.: (044) 464-49-69
419-78-78
e-mail: ohotsnab@ln.ua

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЛЕГЕНДАРНИЙ СЕВАСТОПОЛЬ — МІСТО СЛАВНИХ КОЗАКІВ

29 квітня 2008 року виповнюється 90 років з часу добровільного підпорядкування Севастопольської фортеці і головних сил Чорноморського флоту колишньої Російської імперії уряду Української Народної Республіки

Того історичного, по-весняному сонячного і теплого дня головні сили Чорноморського флоту в усті Дунаю, в Одесі, Миколаєві, Херсоні, Очакові, Євпаторії, Феодосії і Керчі, Севастопольській фортеці, піднявши жовто-блакитні прапори Української держави, проголосили владу УНР в усьому причорноморському регіоні України.

Цим актом після проголошення IV Універсалом незалежності УНР була виражена воля більшості особового складу флоту, працівників портів та мешканців причорноморських міст.

Сьогодні ми повертаємося до правдивої історії нашої країни, наших збройних сил, уважно вдивляємося і перегортаємо сторінки минулих днів. То що ж то була за подія 29 квітня 1918 року, зокрема у Севастополі, і яке значення вона має для сучасних Військово-Морських Сил Збройних Сил України? І чи насправді Севастополь завжди був виключно «городом русской славы», як багато хто стверджує сьогодні?

Початком національного самовизначення флоту слід вважати, напевно, весну 1917 року, коли в Севастополі були створені Українська чорноморська громада, а слідом за нею Чорноморський Український військовий комітет,

Центрофлот та Рада військових і робітничих депутатів. Протягом року вони заснували українські організації у всіх гарнізонах флоту, більшості кораблів та полків, в портах та в учбових закладах із завданням «зорганізувати українців-воjakів Чорного моря а також всього побережжя його». У Севастополі і на флоті все більшого авторитету набирає Український військовий комітет (УВК), зусиллями якого припиняється революційна анархія і хаос, підтримується дисципліна і порядок. Не випадково першим головою колективного органу управління флотом — Центрофлоту було обрано саме представника Українського військового комітету з лінкора «Воля» Є. Шелестуна, а головою севастопольської Ради — члена Центральної Ради К. Величка. 12 жовтня за рішенням Центрофлоту при загальному піднесенні на відзначення українізації на Балтиці крейсера

«Світлана» на кораблях і установах Чорноморського флоту було урочисто піднято національні українські прапори та стеньгові сигнали «Хай живе вільна Україна». З цього приводу у Севастополі, Одесі, Миколаєві, Херсоні, Євпаторії, Феодосії і Керчі пройшли велелюдні маніфестації під гаслами «Хай живе вільна Україна!». Ввечері того ж дня екіпаж есмінця «Завидний» відмовився спускати український прапор. У спеціально прийнятій з цього приводу заяві екіпажу говорилося: «...Так, ми, українці, дали слово твердо стояти на тому революційному шляху, на який ми ступили о 8-й годині 12 жовтня, на знак чого ми, українці, не спустимо піднятий нами наш національний український прапор до тих пір, поки живе і існує міноносець «Завидний». 12 листопада підняв український прапор крейсер «Пам'ять Меркурія», а 22 листопада — один із найпотужніших кораблів флоту лінкор «Воля». 25 листопада стало у Севастополі справжнім святом України! Цього дня Український військовий комітет організував у Севастополі величну багатотисячну маніфестацію військовослужбовців і мешканців фортеці на честь проголошення Української Народної Республіки. В історії флоту вдруге замайорили українські національні прапори, флот виразно заявляв про свою українську національність.

У зв'язку з подіями в Києві, не зважаючи на спротив голови Ради військових і робітничих депутатів, Загально-флотський з'їзд 9 листопада направив на захист Центральної Ради матроський загін з 600 чоловік, який став основою окремого Морського куреня імені Сагайдачного.

До осені український рух на флоті став настільки потужним, що вже сам командувач Чорноморського флоту контр-адмірал О. Немітц 6 листопада закликав делегатів 1-го Загально-флотського з'їзду підтримати Центральну Раду, а 23 листопада запропонував їй взяти флот під свою юрисдикцію. Проте соціалістична Центральна Рада, хворіючи на «пролетарський інтернаціоналізм» та слов'янофільство, навіть після спроби військового перевороту у Києві 7 листопада не наважилася на такий вчинок.

Для Севастополя і флоту нерішучість Центральної Ради у військовій політиці і організації захисту молодій країні в умовах ще не завершеної світової війни обернулася трагедією. В Крим і на флот хлинули розбиті в Україні більшовицькі війська та загони більшовицьких агітаторів з Петрограда і Балтики. Розпочалися провокації та акти відкритого тероризму. Севастополь і бази флоту стали перетворюватися на дослідний полігон насильства. Значною мірою політизували ситуацію на флоті ультиматум Леніна — Троцького Центральної Раді 17 грудня та інформація про створення більшовицького уряду УНР у Харкові. Однак моряки-чорноморці оперативно виступили на захист Центральної Ради. 19 грудня на об'єднаному засіданні Ради військових, робітничих і селянських депутатів, Центрофлоту, міської Думи, представників усіх судових і полкових комітетів, мусульманського, молдавського і польського національних комітетів підтримали Український військовий комітет і абсолютною більшістю голосів відкинули домагання більшовицького уряду й прийняли резолюцію, в якій між іншого стверджувалося, що «...чорноморці... идут за Петлюрой». Архівні телеграми з кораблів чорноморського флоту, з Одеси і з Румунського фронту останніх тижнів 1917 року одноставно засуджують більшови-

цький переворот, ультимативні погрози УНР і підтримують Центральну Раду.

Рішуча проукраїнська позиція більшості військових моряків та їх постійні вимоги «українізувати» флот дали результат лише у кінці 1917 року: 22 грудня Центральна Рада утворила Генеральний секретаріат морських справ (міністерство. — *Авт.*), який очолила цілком цивільна людина — Дмитро Антонович. Робота з вирішення проблеми флоту активізується. 14 січня Центральна Рада робить наступний крок назустріч флоту — схвалює «Тимчасовий закон про український державний флот». Однак, визначивши законом, що «Російський Чорноморський флот... проголошується флотом Української Народної Республіки...» та що «Українська Народна Республіка переймає на себе всі зобов'язання російського уряду щодо Чорноморського флоту й портів», Центральна Рада одночасно скасувала обов'язкову службу, запровадивши натомість добровільний принцип народної міліції. Підписавши 9 лютого 1918 року мирний договір у Бресті з Центральними державами, УНР відмовилася від Криму і не обговорювала питання флоту. До того ж закон про флот у Севастополі був оголошений лише 13 березня. Ці

помилки призвели до розколу і розвалу екіпажів кораблів флоту, бо величезна кількість матросів і унтер-офіцерів самовільно стала повертатися додому, де не були з початку Першої світової війни. Ситуація щодо флоту і Криму після підписання Брестського договору активно і вдало використовувалася більшовицькими агітаторами. Згааний час і помилки військового будівництва УНР дали змогу Військово-революційному комітету більшовиків захопити порти і владу в Севастополі та встановити більшовицьку владу в Криму.

Однак і в цей, вже кровотечний ситуації тривав процес підйому українських прапорів на бойових кораблях і допоміжних суднах у Севастопольській гавані — Український військовий комітет залишив за собою право дій і діяв активно, мужньо і принципово. 10 квітня у Севастополі відбулося антибільшовицьке повстання робітників портів і заводів, внаслідок чого 20 квітня більшовики програли вибори до Севастопольської міської Ради.

Та зміна уряду УНР призвела до нових помилок — у новому уряді В.Голубовича Міністерство морських справ скасовується, і проблеми морського узбережжя відходять на другий план. Ситуація в Криму та Севастополі почала вирішуватися з

**«...ми, українці, не спустимо
піднятий нами наш національний
український прапор до тих пір, поки
живе і існує міноносець “Завидний”»**

Тяга до моря виявилася настільки сильною, що навіть більшовики, отримавши перемогу над УНР, не насмілилися зразу руйнувати в Україні флотську перспективу.

підходом німецько-австрійських і українських союзних військ до Криму. 18 квітня Запорізький корпус полковника Петра Болбочана прорвав оборону більшовиків на Перекопі й увійшов до Кримського півострова, куди зарані були стягнуті розбиті частини більшовицьких військ. Передові частини корпусу Болбочана через тиждень дійшли до Балаклави, де провели переговори з представниками Центрофлоту. Та наказ уряду змусив запорожців покинути Крим. Німецьке командування використало «кримську карту» вже у своїх цілях.

Власне, більшовицька оборона на Перекопі ніщо інше як галасливі заяви комуністичної пропаганди. Як свідчать протоколи засідань Центрофлоту, на захист Криму більшовики змогли найняти лише 90... китайців, бо самі більшовицькі частини переполюшено і безупинно втікали до самого Севастополя, гнані не стільки союзними військами, як місцевим населенням. У Севастополі вони сполошили і підняли на ноги весь гарнізон розповідями про пережиті страхи і ніби постійні і напружені бої з німцями. Звідси ці розповіді і перейшли в історичну літературу.

У цей час до Севастополя прибув комісар Центральної Ради Данило Сотник з інструкціями для командування флотом: флот підпорядковується УНР, німці флот не чіпають і до Севастополя не входять. Під

його впливом контр-адмірал Михайло Саблін 22 квітня наказом по флоту оголосив, що «...всі судна, портове майно, які знаходяться у портах Криму, є власністю Української Народної Республіки. А тому наказую скрізь, де треба, підняти українські прапори». Наступного дня до Севастополя надійшла вимога Раднаркому РРФСР організувати активний спротив німецьким військам, кораблі відправити до Новоросійська, а решту, що не можуть вийти в море, разом з портовим майном знищити. Більшовики стали вимагати евакуації.

Наліканий неминучою катастрофою, яку, за словами переполошених червоногвардійців, несли до Севастополя німці, Центрофлот розпочав безперервні засідання і збори. Вирували різні думки: захищатися, вийти в море, евакуювати флот до Новоросійська та підпорядкувати флот УНР. Командувач флоту Саблін та голова Центрофлоту Кнорус подали у відставку. 24 квітня у Севастополі практично відбулося нове антибільшовицьке повстання портових робітників (до речі, друге протягом місяця). Бійки зі збільшовизованими матросами і червоноармійцями точилися майже по всьому місту.

25 квітня запорожці спільно з татарами установили в Сімферополі українську владу. Там же розташовувався штаб німецько-австрійських військ, які почали просуватися до

Севастополя. Ввечері 28 квітня для переговорів з командувачем німецьких військ у Криму генералом фон Кошем прибула делегація Центрофлоту на чолі з контр-адміралом В. Клочковським. Німецький генерал відмовився вести переговори з Центрофлотом як з «безвідповідальною організацією» і вимагав зустрічі з командувачем флоту та підтвердив, що наступ на Севастополь припиниться тоді, коли ЧФ визнає владу УНР.

29 квітня за пропозицією М. Сабліна на дредноуті «Воля» розпочалися екстрені збори представників кораблів та військових частин. Переважною більшістю голосів збори прийняли умови німецького генерала, ухвалили рішення підняти у фортеці і на кораблях українські прапори та передали повноваження командувати флотом від Центрофлоту контр-адміралу Михайлу Сабліну. О 15.00 він на штабному кораблі — лінкорі «Георгій Победоносець» підняв сигнал: «Вступив у командування Українським Чорноморським флотом», а за годину віддав наказ: «Флоту підняти Український прапор!».

Рівно в 16.00 29 квітня на верхніх палубах абсолютної більшості кораблів флоту вишикувалися екіпажі в парадній формі. Під звуки оркестрів та боцманські дудки на корабельні щогли і флагштоки злетіли українські національні прапори. Потім зі штабу флоту до Києва була направлена телеграма: «Браття Київської Центральної Ради! Сього числа Севастопольська фортеця і флот, що знаходиться в Севастополі, підняли український прапор. Контр-адмірал Саблін.»

Та мужності командувачу вистачило рівно на шість годин. Ввечері до Сабліна прибув голова Военно-революційного комітету латиський стрілець Гавен з кількома матросами і... змінив позицію контр-адмірала. Розплакавшись на грудях у Гавена, командувач флотом погодився виводити кораблі до Новоросійська під уже Андріївським прапором і віддав розпорядження: «желающие уходить должны покинуть бухту до 12 часов ночи. После 12 выход будет закрыт и минирован». Це пізніше розпорядження командувача надзвичайно збурило флот, ніхто не знав, що трапилося у відносинах з німецьким командуванням. Розпочалося екстрене

приготування кораблів до виходу в море. До 2-ї години ночі в море вийшло 30 кораблів і суден флоту. В бухті під українськими прапорами залишилося 40 кораблів, 5 плавбаз, транспортна флотилія і 2 авіабригади. Останнім, хоч і після вагань, у море під вогнем німецьких батарей вийшов і дредноут «Воля».

Німці розцінили втечу кораблів із Севастополя як брутальне порушення командувачем флоту умов Брестського миру і відкрили по них вогонь з батарей, установлених на Північній стороні.

Та на ранок керування силами флоту, що залишалися в Севастополі, перебрав до своїх твердих рук начальник Севастопольської фортеці капітан 1 рангу Михайло Остроградський-Апостол. На ранок, 30 квітня, в Київ була направлена доповідь, що ті, хто не бажав служити Україні, вийшли до Новоросійська, а у Севастополі лишилися сили українського флоту, команду над якими тимчасово прийняв начальник фортеці. Розпочався реальний, на базі юридичних підстав і міжнародних законів, період будівництва українського державного флоту. Лінкор «Георгій Побєдоносець» став штабним кораблем Українського флоту.

Німці парадними колонами під звуки оркестру увійшли до Севастополя 1 травня, однак висунули нові умови. Тепер екіпажі кораблів оголошувалися тимчасово полоненими, розформовувалися і штаб українського флоту мав формувати команди з добровольців на контрактній основі.

18 червня з Новоросійська до Севастополя під українськими прапорами повернулася ескадра з п'яти есмінців, гідрокрейсера «Імператор Траян», посилюючої яхти «Креста» та дредноута «Воля». Із цих кораблів М. Остроградський сформував українсько-кримську флотилію під командуванням контр-адмірала С. І. Бурлея.

У Севастополі налагодилося життя, почали працювати порт і суднобудівні заводи України. В травні гетьман Скоропадський затвердив штати флоту, в червні флот склав присягу гетьману України і Українській Державі, а в липні була введена флотська форма одягу особового складу Українського флоту. 18 липня був затверджений Військово-морський прапор Української Держави.

«...Всі судна, портове майно, які знаходяться у портах Криму, є власністю УНР. А тому наказую скрізь, де треба, підняти українські прапори».

Флот після більшовицької розрухи міцнів, хоча й досить часто виникали конфліктні ситуації з німецьким командуванням. Влітку 1918 року Український флот відновив свою бойову потужність настільки, що головнокомандувач німецьких військ в Україні фельдмаршал Ейхгорн запропонував взамін повної передачі всіх кораблів Україні здійснити демонстраційний похід Українського флоту в Середземне море. Гетьман, передбачаючи поразку Німеччини у світовій війні, на таку пропозицію не погодився.

Тож Український державний флот на Чорному морі реально існував з 29 квітня до кінця листопада 1918 року, а його морська піхота у складі Дієвої Армії УНР — до кінця листопада 1921 року. Влітку 1918 року дредноут «Воля» під українським прапором силою своїх гармат головного калібру вирішив під Трабзоном питання відправки українських вояків з Турецького (Кавказького) фронту на батьківщину. В листопаді 1918 року на рейді Одеси в бою з ескадрою Антанти героїчно загинув крейсер «Гетьман Сагайдачний». Рештки морської піхоти УНР загинули героїчною смертю під Базаром 21 листопада 1921 року.

Та боротьба за незалежність України військових моряків, їх жертвність і навіть поразки не були даремними. Боротьба за флот і приморські райони внаслідок, перш за все, бездарної військової політики тодішньої «еліти» України була програна, флот втрачено, але була здобута моральна перемога. Військові моряки України після століть колонізації перенесли морські традиції з мрійництва у реальну роботу по перетворенню українців у морську націю. І ця тяга до моря виявилася настільки сильною, що навіть більшовики, отримавши перемогу над УНР, не наслідили одразу руйнувати в Україні флотську перспективу і вимушені були в 1919 році проголосити Червоний флот Радянської України.

Тож історія флоту УНР є реальним періодом існування національного флоту України. Його діяльність стала історичною передумовою відродження національного флоту сучасної України. 29 квітня для українських військових моряків є тією датою, що стоїть у ряду славних історичних дат морської історії України, історії української революції; є днем, коли на Чорному морі перемогла українська національна ідея, ідея відродження слави козацького флоту України.

Мирослав МАМЧАК

Місце для прийняття...
стратегічних рішень!
Запрошуємо Вас
відвідати новий
ресторан
Штаб-квартира
До Ваших
послуг -
українська та
європейська
кухня
комфортальні
зали та бар
з великими
плазмовими
панелями

Штаб-квартира
МЕЛЬНИКОВА, 83-Б. Тел. 489-33-91

«...ЩОБ ЄДНАЛИСЬ ДОНБАС І КАРПАТИ, ЯК ВЕЛИКИЙ ТАРАС ЗАПОВІВ!»

17 березня 2008 року в столичному Центральному будинку офіцерів Збройних Сил України відбулася Друга Велика всеукраїнська козацька рада

Нагадаємо, що Перша Велика всеукраїнська козацька рада відбулася 4 червня 2005 року на славнозвісному острові Хортиця. Їй передувало підписання козацькими організаціями 23 квітня 2005 року меморандуму, в якому, зокрема, було проголошено:

«22 січня 2005 року сталася справді знаменна подія в історії України – на Софіївському майдані у місті Києві козацькою радою ГЕТЬМАНОМ УКРАЇНИ обрано Народного Президента України, нащадка старовинного козацького роду ВІКТОРА ЮЩЕНКА. Ми, керівники козацьких організацій України, ухвалили об'єднатися навколо Президента – Гетьмана України задля кращого майбутнього своїх родин, нації та держави. Нашим завданням є втілення мрії багатьох поколінь Українського народу про демократичну, процвітаючу, незалежну і захищену козацьку Україну».

Тоді ж цей меморандум був підписаний почесним президентом Міжнародної Асоціації «КОЗАЦТВО» Петром Панченком. Ця Асоціація від самого свого створення активно заявила про українську державницьку позицію. Представники Асоціації у період підготовки Першої козацької ради подали до Секретаріату Президента України низку пропозицій, які сприяли успішному її проведенню.

Друга Велика всеукраїнська козацька рада підбила підсумок діяльнос-

ті Ради Українського козацтва та козацьких організацій за три роки.

Основними досягненнями в козацькому русі, про що у своїх виступах говорили делегати Другої Великої ради, стали створення козацько-державницької структури: Президент України – Гетьман України, Рада Українського козацтва при Президенті України і, відповідно, козацькі ради на рівні областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя, а також завершення роботи над Державною програмою розвитку українського козацтва та розробка козацькими організаціями низки програм, які отримують фінансову підтримку держави.

На козацькій раді зібралися делегати від усіх існуючих всеукраїнських і більш як від 200 місцевих козацьких організацій, які представляли всі області України. Тобто Друга Велика всеукраїнська козацька рада була правочинна і її рішення є обов'язковими до виконання для козацьких організацій усіх рівнів.

Головування на раді Президента України – Гетьмана України Віктора Ющенка, присутність гетьманської булави, державного прапора, президентського штандарту та прапорів козацьких організацій ще раз підтвердили легітимне існування в Україні Всеукраїнського козацько-державницького руху на чолі з єдиним Гетьманом.

Як наголосив у своєму виступі Верховний отаман Міжнародної Асоціації «КОЗАЦТВО» генерал козацтва Михайло Шитий, організаційні засади Українського козацтва мають бути зорієнтовані на об'єднання козацьких організацій і осередків з метою створення потужної монолітної структури під єдиною булавою Гетьмана України – Президента України. Він також запропонував низку заходів щодо подальшого розвитку Українського козацтва і розширення його суспільно-корисної діяльності.

Делегація Міжнародної Асоціації «КОЗАЦТВО» була представлена членами Ради Генеральної старшини та отаманами козацьких осередків з усіх областей України.

Благословив учасників ради головний духовник Асоціації Владика Серафим Архієпископ Кіровоградський і Голованівський. Крім представлення делегатів, члени Асоціації взяли активну участь у підготовці та забезпеченні проведення ради, а також виступили у святковому концерті, який завершився гімном Асоціації у виконанні заслуженої артистки України, Молдови та Придністров'я полковника козацтва Тетяни Негрій і відомого співака Ігоря Якубовського.

Згідно з Указами Президента України за вагомий особистий внесок у розвиток історико-культурних традицій Українського козацтва, патріотичне виховання молоді Головного отамана Міжнародної Асоціації «КОЗАЦТВО» генерал-полковника козацтва Анатолія Гриву нагороджено медаллю «За працю і звитягу», а голові Ради Генеральної старшини генерал-полковнику козацтва Михайлу Сопівнику присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Головним підсумком Другої Великої всеукраїнської козацької ради стало ухвалення делегатами проекту Закону України «Про засади відновлення та розвитку українського козацтва, козацькі організації та їх об'єднання».

Анатолій ГРИВА, Головний отаман Міжнародної Асоціації «КОЗАЦТВО»

...І РОЗКВІТНЕ ЧЕРВОНА КАЛИНА В ОФІЦЕРСЬКІМ ГАЮ

**Українській землі так бракує лісів і садів,
висаджених українськими офіцерами...**

Щире весняне переконання: кожен український офіцер повинен посадити в українську землю своє українське деревце!..

Для кожного справжнього чоловіка справжньою життєвою установкою завжди був, є і буде відомий вислів-мрія, вислів-орієнтир: чоловічина повинен за життя встигнути народити сина, побудувати дім і посадити дерево...

Щодо хатини, то нова військова влада почала не лише обіцяти, а й будувати. Мало того — у збудованому можна жити...

І коли задля виконання першого завдання потрібно, як не крутись, дев'ять місяців, а на реалізацію другого, сподівайся, не більше дев'яти років, то третій — найлегший...

Все просто, і навіть дуже просто: потрібно купити за кілька гривень саджанець у привітної і щедрої придорожньої бабусі, взяти на чверть години велику солдатську «штикову» лопату... Рецепт вічності простіший за яєчню: п'ять хвилин копати, п'ять — опустити у планету корінець, п'ять — притоптати і полити... І все... І ви, пане-товаришу офіцере, залишили слід на Землі!.. Отож — кілька вражень з досвіду

особистого: весною і восени позаминулого року висадив 51 саджанець...

Так ось: ви вже посадили з десяток дерев, піт — рясний, м'язи — кличківські, відчуття — Всесвітня сутність розкриває обійми... Але раптом поруч дві правдиві патріотки, з тих, що мають майже почесне і вже зовсім точне влучне ім'я «пані в капелюшку»... На їх чисту українську вимову обертаюсь зі щирою усмішкою... Та вираз мого обличчя змінюється з кожним новим панянським словом:

— А чого це ви тут собі дозволяєте?!... Нам тут лісу не треба! Клені несіть назад! Тут мають бути лише квіточки!..

Хочеться видати кожній по «штику» — та й до праці, дівчатка... Але відчувши можливий розвиток подій у моєму саркастичному погляді, правдиві швиденько посунули геть... Мою віру в людство знепачка, але на всі сто відсотків повертає російська мова жіночки мого, тобто юного, віку: «Ой, какой же вы молодец, тут ведь всегда такой ветер — а теперь деревья защитят!..» Ми обмінюємося красномовними поглядами майже коханців, і мій

«штик» вгризається у землю Батьківщини з особливою любов'ю до обраного заняття.

...А потім — і серце завмирає — підходять колишній солдат Андрій і його дружина... Завжди привітно усміхнені... Вони завжди підходять, коли бачать працю на землі. Кілька років тому в них загинув єдиний син, і вони віддають данину життю, саджаючи щороку сотню дерев... У них під вікнами — з квітів, що палають багатством кольорів веселки, — райські кущі... І, можливо, це нагадує Андрію і його мужній дружині місце перебування невинної душі сина... З паном Андрієм, а йому близько сімдесяти, деревце постає швиденько, немов грибочок після дощу... І справу завершено миттєво...

Коли вже по роботі, і сливки постали поруч з вишеньками і яблуньками, тихо з'являється і суне суцідка з всюдисущим собакою...»

Бо ви повинні бути готові, що потім, коли все вже, до щему у серці, вхопилося цвітом, прийдуть недобрі люди і багато чого зламують... Просто так — бо стирчить і квітне...

Ламають вкрай дороги... Попід вікнами... Скрізь...

Але сенс у тім, що дерева треба саджати... Важливо відчутти цю спорідненість із землею. Землею, котрій присвятив життя, долю, службу...

Можливо, варто починати саджати і окремішній Офіцерський Сад. Можливо, розпочати саджати його навколо пам'ятника Офіцерським Дружинам. Нібито захищаючи дружину офіцера від можливих варварів, котрі робили замах на пам'ятник Героям Крут і на меморіали інших українців-героїв... Висаджені нами деревця — вони спроможні і людину, і душу людську захистити від гіркого і темного... Маленькі деревця, які потім виростають у ліс і дають тінь і затишок, кисень і красу, а ще й те, чого не так багато у наш час на нашій землі — відчуття чесно, гідно виконаної роботи...

Треба саджати! І я вже уявляю сади навколо військових частин і на територіях, котрим ніяк не дадуть ради можновладці...

Треба саджати різні дерева: яблуньки — на цвіт, клени — на осінь, сливки — на рясне...

І червону калину — на Україну...

Микола ГУЦУЛЯК

ЗНЕКРОВЛЕНІ

Крізь систему примусового донорства, чітко відлагоджену нацистами, у роки війни пройшли сотні тисяч неповнолітніх дітей Радянського Союзу та країн Європи

11 квітня — Міжнародний день визволення в'язнів фашистських таборів

У середині шістдесятих років, працюючи над документальною повістю про організацію гітлерівцями в окупованому Дніпропетровську притулків для українських дітей, яких потім мали «германізувати», автор цих рядків хотів показати, що потворний злочин знавсіної фашистської зграї мав не виключний, локальний характер, а був широкомасштабним. Звичайно, знадобилися консультації фахівців.

— Ну, що вам порадити? — поправивши на перенісці окуляри, за-

питав Кузьма Кіндратович Дубина — дослідник минулої війни, тодішній директор Інституту історії Академії наук України, людина діяльна, запальна.

Якимось шостим чуттям я вловив: у директора є хист газетяра, вміння схоплювати на льоту суть справи. Не помилився. Кузьма Кіндратович справді був газетярем. Душа його не могла і не бажала жити спокійно. А крім того, Кузьма Кіндратович був родом з Дніпропетровщини і вважав: він не має

права не знати, що чинили з його земляками гітлерівці, тим паче, коли йшлося про дітей.

— Що у вас є ще? Покажете? — перепитував раз у раз із невситимим інтересом. Загалом зібрані докази злочинних дій і планів денационалізації українських дітей надовго стали предметом пильної уваги та роздумів Кузьми Кіндратовича Дубини.

— Фашисти понад усе зберігали таємницю переливання слов'янської крові у «божественні» жили нордичної раси. Впевнений: те, що відбувалося в Дніпропетровську, коїлося і в інших містах України.

— І, певно ж, не лише України?

— Мабуть. Адже...

Директор підвівся з-за столу свого строго і скромно мебльованого кабінету і, крокуючи взад і вперед, розважливо мовив:

— Катастрофічна нестача потрібних для завоювання світу людських резервів і розуміння неможливості їх відновлення лише за рахунок німців (війна щоденно забирала тисячі життів) спонукали фашистів взятися за молодь інших народів. Розмірковували до примитивності просто: а що як із середовища східних слов'ян добирати расово близькі до арійців елементи і перевиховувати їх для служіння Німеччині? Хіба не вихід з напруженої демографічної ситуації? До того ж це послабить біологічну потужність українців, росіян, білорусів, полегшить проблему освоєння Німеччиною східних просторів.

— Що ви маєте на увазі?

Кузьма Кіндратович витяг зі столу матеріалів, що лежали на столі, віддруковану на машинці сторінку.

— Читайте.

Читаю: «У другій половині 1944 року, коли Червона Армія вступила на територію Німеччини й поневолених нею країн Європи, чимало радянських людей, силоміць вивезених до фашистської неволі, почали повертатися на Батьківщину. Їх зустрічали в приймально-розподільчих пунктах, знайомили зі становищем у визволених районах, лікували, направляли на роботу. Репатрійованих залучали до виробничого та суспільно-політичного життя країни. За неповними даними, лише до 1 листопада 1945 року в міста і села Української РСР повернулося 750 тисяч радянських громадян. Серед них були і діти».

— Помітили? І діти! — наголосив директор і, випереджаючи можливі з його боку запитання, пояснив, — ця довідка — фрагмент майбутньої колективної монографії, яку готуємо в інституті.

— Радите звернути увагу на дітей-репатріантів?

— У першу чергу. Тому що дітей, украдених у нашого народу, фашисти розглядали і як надто необхідне для ведення війни «біопаливо», і як матеріал для дослідів та налагодження механізму онімечування і перевірки його дієвості.

— От якби зустрітися із живими свідками... Цікаво: скільки в нас архівів дитячих будинків?

— Можу відповісти точно.

Директор висунув шухляду письмового столу і підніс до короткозорих очей хрустку каталожну картку.

— Ось. «1945 року на Україні нараховувалося 400 дитячих будинків. У них росло й виховувалося близько 80 тисяч хлопців і дівчат, здебільшого сиріт.»

І підсумував:

— Гадаю, що за кілька місяців праці ви знатимете не лише де що знаходиться, а й де що можна відшукати.

З таємного фашистського документа «Деякі міркування про поводження з особами німецької національності на Сході» (Управління расової політики, 28 листопада 1940 року):

«...регулярно має проводитися фільтрація всіх дітей віком від 6 до 10 років для відбору повноцінних і неповноцінних дітей за складом їх крові;

«...адже ми віримо у нашу власну кров, яка через помилки німецької історії потрапила в чужу національність, і впевнені, що наш світогляд і наші ідеали знайдуть відгук в однакових у расовому відношенні душах цих дітей».

Приблизно раз на місяць за списком, затвердженим комендантом табору, дітей «пред'являли» членам окружної расово-біологічної і медичної комісії. Вони на підставі «об'єктивних даних» (результатів аналізів, обстежень) вирішували долю дітей. Для кожної дитини визначали одну з трьох демографічних груп, які являли собою:

- бажаний приріст населення;
- можливий приріст населення;
- небажаний приріст населення.

Усі діти — донори були світлоокі, світловолосі. А якщо так, міркували гітлерівські расисти, чистота крові для реципієнтів забезпечена.

При знайомстві з виснаженими мешканцями бараків відбувалися аж ніяк не ідилічні сцени. Одну з них описує колишній в'язень гітлерівських таборів Рабочий Василь Павлович (1930 р. н., номер татуювання 158760):

«Фашистські офіцери (безсумнівно, лікарі), рухаючись уздовж барака, вдивлялися в обличчя дітей, яких комендант щойно викликав зі строю. Високі, світловолосі, із сірими або блакитними очима, як я тепер розумію, привертати їхню увагу комбінацією яскраво виражених «нордичних ознак». Офіцери всіляко виявляли до нас прихильність, посміхалися, деколи навіть поплескували по плечу.

Частину дітей, що підлягали перевірці, відводили до табірної госпіталю, частину — в завішені темними шторами лікарняні штуби.

Нехитрі операції зважування, вислуховування за допомогою стетоскопа, вистукування пальцями або молоточком скоріше розважали, ніж бентежили дітей. Вони навіть посміхалися. Але як тільки лікарі починали те, що по-їхньому називалося «підготовкою і випискою паспорта расової оцінки», діти замовкали, насторожувалися, спідлоба спостерігаючи за тим, що відбувалося довкола.

А довкола відбувалося щось дивне, загадкове — воно здавалося практично безглуздим. Вимірювалися чоло, ніс, відстань між кутами підборіддя, обмацувався череп, замальовувався профіль, описувалася форма вух, порівнювалися довжина й ширина обличчя, перевірялася хода, розглядалася під збільшувальним склом структура волосся...

Ні, дітям не було поки що страшно. Вони тільки зіщулювалися під руками фашистських медиків і сахалися від холодних металевих предметів. Але передчуття болю вже вселилося в них. І, за словами колишнього в'язня фашистських таборів Іванова Михайла Павловича (1936 р. н., номер татуювання 149856), «сиділо дуже глибоко». Власне, це не важко й пояснити. «Адже діти, — розповідає Іванов, —

не вірили жодному слову фашистів і вважали: мета таємничих дослідів у тому, щоб зробити нам якнайбільш лючіше і завдати нам якнайбільше шкоди».

Із записника:

«Звичайно, ніхто з дітей не знав, що суворий контроль за неухильним дотриманням «життєвих інтересів» рейху здійснювали офіцери Головного імперського управління безпеки (РСХА) — істинні натхненники й організатори викрадання чужої крові не лише на окупованій території СРСР, а й багатьох країн Європи.

Рядки про завданий біль і заподіяну шкоду:

«Хоча ми, вивезені до Потулице діти, були потрібні фашистам, над нами здійснювали злочинні експерименти, включаючи медичні. Для того, щоб надалі ні з ким із нас не було клопотів, фашисти вважали: жити повинні лише сильні і міцні» (Івашньов О. Ф.).

«Мало не щодня нас водили на заштрики. Ми були нафаршировані ними. Болючі, важко переносувати дітьми, ці уколи викликали всілякі ускладнення. Набрякали повіки, роздувалися груди, підвищувалася температура, починалася блювота. До тих, хто помирав від голоду і хвороб, додавалися помираючи від дослідів» (Батенко М. О.).

«Протягом усього періоду перебування наших дітей у Потулице адміністрація посилено розповсюджувала і підтримувала чутки про те, що нас ізолювали перш за все з медичних, санітарних міркувань, оскільки, мовляв, ми є носіями різних інфекцій і тому являємо небезпеку для оточуючих. Мерзенна брехня. Гітлерівцям важливо було зберігати у глибокій таємниці все те, що вони робили з дітьми. Адже тільки внаслідок введення «лікувальної речовини» (до тканин і порожнин тіла) на грудях, на шії у нас утворювалися величезні криваві гугли. Ми зазнавали жакливого болю. Дехто не міг рухатися» (Медянцева-Підлієна Н. Г.).

Кров, у супереч загальноприйнятим нормам, брали кілька разів на місяць. Причому нерідко у кількості, що перевищувала максимально допустиму норму.

«Після того як закапували очі, протягом кількох днів не вдавалося їх відкрити. Лежали на підлозі, як сліпі кошенята. Навіть коли приносили обід, ми, беручись за ложку, не бачили, що у нас в тарілці» (Арещенко-Кудрявцева Софія Никифорівна — колишня ув'язнена фашистських концтаборів, 1930 р. н., номер татування 65703).

«Дітей по черзі ставили на табуретку і під кожен сосок вводили якусь рідину. Хлопці казали, що це роблять спеціально — щоб краще бралася у нас кров» (Парфиневич Л. О.).

З розмови з кандидатом біологічних наук Лебедевою-Хлеменцевою Тетяною Степанівною — колишньою ув'язненою фашистських таборів (1932 р. н., номер татування 65905):

«У Потулиці створили досить велику групу дітей-донорів. Підбирали до неї за сукупністю расових ознак, найперше зовнішніх. Усі діти-донори були світлоокі, світловолосі. А якщо так, міркували гітлерівські расисти, чистота крові для реципієнтів забезпечена. Вони можуть не хвилюватися... Так, гітлерівці зазіхали на нашу кров. Вона вкрай була їм потрібна. Особливо в 1944-му, коли людські ресурси Німеччини танули не по днях, а по годинах. Кров була потрібна й для переливання на місці, й для використання у спеціально обробленому вигляді. У німців навіть існувало таке поняття — «блютконсерве». Воно означало «консервована кров». Але ось що цікаво. Старанно комплектуючи і поповнюючи донорську групу (за принципом «горизонталі» — рівними собі у расовому відношенні), досить ґрунтовно обстежуючи кожного кандидата, виявляючи тут акуратність і навіть педантичну прискіпливість, гітлерівці надалі, тобто у практичній роботі з дітьми, відкидали будь-які правила і обмеження. Кров, у супереч загальноприйнятим нормам, брали не раз, а кілька разів на місяць. Причому нерідко у кількості,

що перевищувала максимально допустиму. А якщо врахувати, що відновлення сил донорів — худих, змордованих дітей — було організовано погано, можна зрозуміти, на яку небезпеку наражали гітлерівці здоров'я і життя малолітніх в'язнів... Тяжкий злочин чинився в Потулиці! Я теж потрапила у ряди донорів».

Рядки про завданий біль і заподіяну шкоду (продовження):

«Поряд, на такій самій канапі, як і я, лежить хворий рудий німець. Очі у нього напівзаплющені. Він важко дихає. Наші руки з'єднані тонкими довгими гумовими трубочками. За прямим переливанням стежить лікар. Теж німець. Звичайно, у п'ять чи шість років важко здригнутися від думки, що твоя кров несе порятунок ворогові. І все-таки розумієш: він, твій сусід по палаті — фашист, а ти — дочка червоноармійця і партизана. І якщо ви разом, то це біс його знає, що, хоча йому зараз дуже погано... Досі не можу заспокоїтися від усього, що довелося тоді пережити!» (Єзепенко-Лісапенко Є. В.).

«Кров у декого з нас брали й раніше. Наприклад, у тому ж Освенцімі. Але робилося це епізодично, від випадку до випадку. Тут, у Потулиці, примусове дитяче донорство стало нормою, системою» (Власенко О. А.).

«Піднімали нас серед ночі і — «на кров». Вели строем. До сусіднього барака... У донори потрапили ми всі. Але частіше за інших кров брали у мене. Якось навіть до лікарні поклали на чотири місяці. Орудували голкою і шприцом скільки хотіли. Після лікарні сестри мене не впізнали — настільки я змінилася. Плакали: «Що з тобою тепер буде?» Але я одужала. Завдяки турботі сестер. А от дві дівчинки, що повернулися зі мною з лікарні, померли. Від виснаження, від втрати великої кількості крові. Одну з них звали Юля, їй було 13 років. Вона любила співати» (Гончарова-Хитрова О. Є.).

«Після забору крові по тілу розливалось відчуття якоїсь легкості, повітряності. Але йти самі не могли. До штуби нас вели під руки або клали на ноші. Потім кожному давали по великій моркві. Ми починали жувати і одразу ж провалювалися в сон» (Щемельова-Лебедева Валентина Онуфріївна — колишня ув'язнена фашистських таборів, 1933 р. н., номер татування 66059).

«Від частого й надмірного забору крові помер мій брат Аркадій. Він був зовсім дитиною — народився у 1938 році. Останнього разу кров у нього «качали» з голови. А мене від дальшого донорства (а можливо й смерті) врятувало те, що я захворіла на тиф. У тифозних дітей кров не брали» (Іванова-Новикова Валентина Гаврилівна — колишня ув'язнена фашистських таборів, 1930 р. н., номер татування 61907).

«Діти, у яких брали кров, утримувалися в окремих штубах. Та й жили вони за розкладом, дещо відмінним від розкладу інших: вночі майже завжди «працювали», зате вдень інколи відпочивали» (Ковальов М. Т.).

«Рятуючи від виконання донорських обов'язків малюків, ми ховали їх під матрацами, а самі йшли на здавання крові — замість них. Досить часто це у нас виходило. Іноді ж потрапляли у вельми складне становище. Одного разу на світанку, здавши за когось із малюків кров, я лягла відпочити. А тут у штубі з'явилися чергові і — просто до

Звичайно, у п'ять чи шість років важко здригнутися від думки, що твоя кров несе порятунок ворогові.

мене: «Збирайся, підеш з нами». Я кажу, що вже здавала сьогодні кров — ось слід від голки. Де там — і слухати не хотіли. Схопили мене за комір і потягли за собою. Не пам'ятаю, як я знову опинилася в бараку. Пам'ятаю лише, що до свідомості мене привела пані Ядя, яка дала шматочок хліба і склянку теплої солодкої води. «Спасибі...» Повертаюсь на бік і кажу середній сестрі Паші, що тепер її черга «заступатися» за малюків — я поки що нездатна, і бачу чергового, що кличе нас «на кров»... Донори пішли без мене. Мене залишили в бараку, прикривши зверху матрацами» (Девоненко-Щука Н. Д.).

«У Потулице я втратила молодшу і старшу сестер. Усю кров викачали з них фашисти. Обидві загинули в страшних муках. Загинули після перебування в донорському баракі. Старша сказала перед смертю те, що намагалася, але не змогла молодша (зовсім знесилена): «Там роблять дуже боляче». Сестер звали Віра Никифорівна Арещенкова (1939 р. н., номер татуювання 65703) і Ніна Никифорівна Арещенкова (1928 р. н., номер татуювання 65704). Нехай земля їм буде пухом!» (Арещенкова-Кудрявцева С. Н.).

«Фашисти потребували багато дитячої донорської крові. Адже неподалік табору розташувався німецький госпіталь. Його наче прикріпили до наших білоруських партизанських бараків...» (Жагоякін Степан Семенович — колишній

в'язень фашистських таборів, 1936 р. н., номер татуювання 158796).

У кого скільки разів брали кров (свідчення в'язнів Потулице):

Климович-Іванова Євгенія Григорівна (1936 р. н., номер татуювання 61925): «Кров у мене брали 15 разів. Звичайно, це не минуло безслідно. Після визволення протягом шести місяців лежала у спеціалікарні в Києві. Ціною величезних зусиль лікарі зуміли повернути мені зір. Щоправда, нині він дуже слабкий».

Миронов Володимир Дмитрович (1936 р. н., номер татуювання 149827): «Донорами були приблизно двісті дітей, їм не давали ні дня спокою. У мене кров брали 11 разів, у сестри Ксенії (1930 р. н.) — 10, у сестри Євгенії (1938 р. н.) — 9, у брата Олександра (1940 р. н.) — 6 разів».

Сивий В. У.: «Особисто мене до донорського столу підводили не менше 10 разів».

Мельяченко Василь Степанович (1929 р. н., номер татуювання 149863): «Вени були поколоті. Кров брали то з однієї, то з другої руки. Навіть не уявляю, як залишився живий. Адже тільки подумати: 18 разів цідили, ссали з мене кров».

Єршова-Давидова Ніна Прокопівна (1928 р. н., номер татуювання 65764): «Донорським днем для нашої групи був понеділок. Добре пам'ятаю: за півтора місяця кров у мене брали 6 разів».

Суходолова-Чернявська Надія Миколаївна (1934 р. н., номер татуювання 61668): «Діти не здавали свою кров — її брали у них силою. Важко було фізично, ще важче — морально. Моею кров'ю фашисти наповнювали свої шприци 14 разів. Проміжки між забираннями крові складали близько декади. За один раз у мене брали приблизно склянку, тобто 200 грамів».

З робочих записів Едмунда Полака:

«Може виникнути питання: чи не дивно, що потрібні рейху російські діти раптом стали донорами? Ні, не дивно. Адже:

а) селекції, «вибракування» полонених тривали і в Потулице. Есес-

манам були потрібні справді міцні, витривалі діти. Донорство вважалося фільтром, який дозволяв затримувати і відсіювати хворих і слабких;

б) військово-політична ситуація, що погіршала для Німеччини (не забудьмо: йшов 1944 рік), вимагала напруження всіх її сил. Есесмени Тенніштедт, Шенеманн і К° вирішили підтримувати вермахт кров'ю викрадених російських дітей. Закритий характер табору (інфекційні захворювання!) створював додаткові сприятливі можливості для праці. Під виглядом опіки, боротьби зі скарлатиною, дифтерією тощо відбувалося пряме перекачування слов'янської крові в нордичні вени;

в) голод, холод, суворий режим, насильницьке донорство розглядалися як високоефективні засоби впливу на психіку, поведінку тих, хто завтра мусив стати слугами панів (німців) і панами слуг (безправних, призначених для використання на важких роботах росіян). Міркували приблизно так: після пережитого будь-яка черства скоринка, будь-яке послаблення повинні сприйматися дітьми як акти найбільшого благодіяння.

Додаткову кількість загиблих в'язнів відносили до «неминучих витрат свого виробництва. Немає жодних сумнівів: це було виробництво».

Діти підпільників і партизанів, які змалку звідали недитяче горе, побачили страту своїх батьків, були приречені ще на одну нелюдську помсту — фашистський концтабір, де брали їх кров, їх шкіру, де проводили на них нелюдські досліди, де людина позбавлялася права на гідність і життя.

І річ не в тім, що тоді їх могли вберегти. Певно ж, не могли — така сувора правда війни. Однак, однак... Де були ми, де був наш світ всі ті довгі роки, що минули з Дня Перемоги? І чому лише сьогодні ми хочемо і можемо від імені держави і суспільства сказати вам слово «пробачте»?

Володимир ЛИТВИНОВ

ЗОЛОТИЙ ХРЕСТ

ОСТАННЬОГО ПОЛКОВНИКА УПА

Свою першу нагороду Василь Левкович отримав через... 62 роки, пройшовши крізь бої, нестерпні тортури та табори

Втім, він не зламався, не занепав духом, не зачерствів душею і серцем. І українська держава, за самостійність та незалежність якої боровся разом з побратимами, гідно відзначила свого сина. Він — кавалер орденів Богдана Хмельницького III ступеня, Ярослава Мудрого V ступеня, а міська громада визнала пана Василя почесним громадянином Червонограда, що на Львівщині.

У розсекречених матеріалах Галузевого державного архіву Служби безпеки України нещодавно було віднайдено копію наказу №1/46 від 15.02.1946 року, яким, за підписом генерала Тараса Чупринки (Романа Шухевича), майора УПА «Вороного» нагороджено Золотим Хрестом Бойової Заслуги II класу. З міркувань конспірації у бойових умовах воякам УПА нагороди не видавали. Лише зачитували наказ і вручали тимчасову посвідку (так її тоді називали) про отримання на-

городи. До речі, від часу існування Золотого Хреста Бойової Заслуги II класу ним було нагороджено 32 повстанця, а за життя його отримав тільки полковник «Вороний».

— У 1946 році, здається, у травні, в лісах на південь від Львова стрічався я останній раз з Головним командиром УПА «Тарасом Чупринкою» — Шухевичем, — згадує Василь Левкович. Він сказав мені, що УГВР 22 січня 1946 р. призначила мені ступінь майора і відзначила Золотим Хрестом Бойо-

вої Заслуги 2-ї класи, та поздоровив мене з цієї нагоди. Наказ про аванс і відзначення Бойовим Хрестом отримав я від командира УПА-Захід трохи пізніше.

Сім'я мешкала у селі Любленець Старий Любачівського повіту Львівського воєводства Польщі. Сиротою малий Василько залишився рано. Батьки померли, коли йому було 4 роки. Потім не стало і бабусі Катерини. Рідних батьків замінив брат матері Костянтин Білий, який мав дев'ятеро дітей.

Юність припала на передвоєнний час. Щойно розпочалася Друга світова війна, вступив до ОУН. Пройшов підпільний вишкіл військового характеру. У 1941 році з похідною групою прибув у Рівненську область і став інструктором окружної міліції. Коли учасників ОУН почали переслідувати німці, Левкович перейшов на нелегальне становище: порученець керівника Дубнівського окружного проводу ОУН, згодом — заступник організаційного референта цього проводу.

У ніч з 16 на 17 березня 1943 року ОУН наказало Левковичу, забравши із собою 60 чоловік, іти у підпілля.

Взимку 1944-го під час розвідки місцевості під Буськом на Львівщині юнака поранили.

— *„Я встиг викинути ноги зі стрімен і відскочити в бік, та коли я падав, ті пустили по мені другу автоматну серію, — згадує Василь Левкович. — Одна куля влучила мені в ліве плече і вийшла нижче лопатки, друга прошила ковнір і шатку. Я мав при собі тільки пістолет, так що про якусь спробу оборони не могло бути й мови, але користуючись темнотою, я відбіг і подався в напрямі Підсокола, де квартирувала наша група. Це булодесь до чотирьох кілометрів, так що, стікаючи кров'ю, я заледве дібрався туди. Там зробили мені перев'язку..*

Від чотового до керівника воєнної округи «Буг» — такий бойовий шлях сміливого і безстрашного вояка. А через два роки, знову зимою, у грудні їх вистежили.

— *„Уночі, близько першої години, почули ми, що хтось підходить до криївки, а по мерзлій землі особливо добре чути, — згадує Василь Левкович. „Левич” підійшов до вентилятора і почув російську мову. Зна-*

чить, більшовики. Ми з «Бурим» почали палити: я свою пошту, яку ніс за кордон, а «Бурій» свої документи, які треба було знищити. Привели мене до притомності на полі наверху над криївкою десь близько дев'ятої ранку. Коли я відкрив очі, то два чекісти тормосили мене за руки, роблячи штучне дихання.

Чекістам ох як треба було врятувати йому життя. Вони знали, що у криївці має переховуватися хтось із керівництва воєнної округи УПА. А полонений тоді й не здогадувався про найстрашніше — відтепер побратими вважали його загиблим.

«Вороний» не зізнавався, хто він є насправді. Доки не показали письмове підтвердження про його колишнє поранення. І тут уже під керівництвом полковника Івкіна майор Рець і старший лейтенант Фьодоров почали старатися...

— Зв'язали ноги, руки, кинули на підлогу і б'ють. Мали до того спеціальну гумову нагайку — білу, з чорною ручкою... Удари по п'ятах були настільки болючими, що аж у голові віддавало, — згадує Василь Левкович. — Я не міг видержати і кричав на все горло, аж шиби в вікнах бриніли. Не знаю, скільки це продовжувалось, але десь через годину від ударів я став втрачати притомність. Відлили водою і дали б'ють, і так багато разів. Над ранок я вже до того був ослаблений, що після одного чи двох ударів знепритомнів. Кричати вже не було ані сили, ані голосу, тільки стогнав, як доказ того, що я ще живий... Я ще зо два місяці відчував болі у грудній клітці, мабуть, у ребрах були тріщини від копняків, та й узагалі, це, можливо, найстрашніші години в моєму житті, яких я ніколи не забуду.

Здавалося, повідбивали іроди усе, окрім думок. Їх чимало приходило вночі та вдень. Але найбільше непокоїла одна — розстріляють. А якщо вже так, то треба надавати менше правдивої інформації, плутати у показах. Василь Михайлович ще не знав про Указ від 26 травня 1947 року, яким у Радянському Союзі було відмінено смертну кару і введено строк 25 років ув'язнення.

22 липня 1947 року Військовий трибунал військ МВС Київської області засудив Левковича В.М. до 25 років виправно-трудова таборів.

Майже два роки протримали у львівській тюрмі Лонцького. У травні 1949 — воркутинська пересилка, через місяць — шахта № 6.

— У таборі шахти № 6 нас було близько 3000 осіб, а за табором, у тундрі, казали, похоронених — у три, а може, і в п'ять разів більше, — згадує Василь Левкович.

Вже вкотре доля випробовувала на міцність волю і характер «Вороного». І він вистояв. Бо поряд були стійкі борці мордовських таборів: Левко Лук'яненко, брати Михайло і

«Удари по п'ятах були настільки болючими, що аж у голові віддавало: я не міг видержати і кричав на все горло, аж шиби у вікнах бриніли».

Богдан Горині, Михайло Осадчий, Михайло Озерний, Валентин Мороз, Богдан Христич, Опанас Заливаха та інші. А ще снаги до життя додавало кохання. Гарному, кучерявому хлопцеві припала до серця дівчина Ярослава, теж колишня підпільниця.

Коли Ярослава відверто спитала Василя, чи є він той самий командир «Вороний», той здивувався, але... зізнався. Дівчина бачила його лише тричі, а хто зустрічався з ним частіше, впізнати не могли.

Користуючись правами в'язнів-законників, Василь і Ярослава 13 листопада 1956 року розписались у місцевому загсі Воркути. 17 лютого 1957-го справили весілля. Народився син Роман, по-

тім дочка Дарія. Ярослава з дітьми мешкала у своїх батьків у місті Прокоп'євську Кемеровської області. До чоловіка навідувалася щороку. У 1965-му з дітьми повернулася до Червонограда Львівської області. Василь Михайлович приїхав туди у 1971 році, після звільнення.

Неохоче подружжя згадує ті часи. Було важко і їм, а потім, коли підросли, і дітям. Та час загоїв душевні рани. Правда, здоров'я у подружжя уже не те, що було колись. Але тримаються, дають собі раду. Живуть заради дітей та онуків.

Володимир ЯРЦЕВ, регіональний медіа-центр МОУ (м. Львів), спеціально для «Військо України»

Незадовго до аварії, у березні 1986 року, на ЧАЕС проводилися навчання з ліквідації наслідків пожежі на одному з блоків станції. Штатним начальником штабу комендатури тоді був Віктор Медведєв. Пліч-о-пліч майбутні Герої Чорнобиля, а тоді просто пожежні Леонід Телятников, Володимир Правик, Віктор Кібенок етап за етапом відпрацьовували увідні навчання, демонструючи при цьому рішучість, оперативність, кмітливість та елементи взаємодопомоги...

Тоді ніхто й гадки не мав, що вже за місяць їм доведеться, ризикуючи власним життям, ліквідувати пожежу в умовах високої радіації, перешкоджаючи поширенню полум'я на сусідній, третій енергоблок, а військовослужбовцям комендатури — нести бойову службу, не залишаючи постів, у смертельно небезпечних радіоактивних умовах. А потім, як у бою, допомагати пораненим і непритомним товаришам.

Відповідно до графіка контролю служби, з 8-ї ранку 25 квітня до 8-ї

ранку 26 квітня 1986 року капітан Віктор Медведєв заступив оперативним черговим на ЧАЕС. День пройшов у звичайному режимі. А з 24.00 до 4.00 за графіком мала відбутися перевірка несення служби караулом. Ще з вечора Віктор Валентинович переглянув керівні і планувальні документи, написав конспект по тактико-спеціальній підготовці для проведення занять з особовим складом. «Після чергування проведу нараду, інструктаж — і додому, відсипатися... А у неділю законний вихідний, не погано б і на рибалку з'їздити», — розмірковував Медведєв. Тоді він

не міг знати, що повернеться додому не завтра, 26 квітня, а тільки за чотири доби — 30 квітня. (І що його сім'я буде евакуйована, а про місце її перебування він довідається тільки 5 травня.)

Разом з начальником караулу старшим прапорщиком В.Германом Медведєв вирушив на «периметр». На годиннику було 1.00. Ніщо не віщувало лиха. Але час уже відраховував останні до вибуху хвилини. Перевірку почали з КПП. Далі їхній маршрут пролягав по периметру забороненої зони в напрямку насосної станції.

...Капітан Медведєв та начальник караулу зібралися було йти до іншого поста, аж раптом у районі четвертого енергоблоку щось заскреготіло, засвистіло, через щілини назовні почала вириватися пара. Вони стояли і дивилися на дах четвертого енергоблоку як заворожені, не підозрюючи, що стають першими і єдиними свідками найстрашнішої в історії атомної енергетики аварії. Потім прогрімів перший, а за кілька хвилин другий вибух. Його силою зірвало і підкинуло величезний 200-тонний бетонний дах, і він зі страшним гуркотом впав на рвані краї енергоблоку. Земля здригнулася. У небо здійнявся яскравий фонтан малинового кольору. Блок горів зсередини і огортався сірим димом. Дрібні фрагменти конструкцій падали на дах сусіднього третього енергоблоку, машинного залу і на землю в радіусі 200–300 метрів. Деякі з них долітали до вартових, до підвідного каналу і з бризканням і шипінням зникали у воді. Над каналом клубами здіймалася пара. Попри нічний час, і сам четвертий енергоблок (точніше те, що від нього залишилося), і прилегла до нього територія були чітко видні на тлі чорного неба.

...Всього 50–60 метрів відділяли Віктора і начальника караулу від вибуху. Отямившись від шоку, Медведєв гукнув:

— Герман, негайно телефонуй до караулу помічнику, нехай він передасть на периметрові пости наказ: усім вартовим увійти у постові будки чи найближчі укриття і службу нести там, до особливої вказівки. І ще передай — нехай про вибух на четвертому енергоблоці терміново повідомить у черговий караул станції лейтенанту Правіку та чер-

говий караул міської пожежної частини лейтенанту Кібенку.

І отут у Віктора спалахнула думка: «Адже це не просто вибух і пожежа, а радіоактивний вибух!!!» Залишаючи 13-й пост, Медведев наказав вартовому:

— Бережися, Іване! Це радіоактивний вибух, намагайся менше дивитися в його бік і службу неси, залишаючись у постовій будці.

Дорогою до наступного поста Герман і Медведев не могли відвести погляд від страшної картини. Вона лякала і, водночас, притягала, як магніт.

Минаючи четвертий енергоблок, вони побачили моторошну картину: усюди були розкидані тліючі уламки ТВЕЛів, залізобетонних і ще якихось безформних конструкцій-«коржів». Деякі ще горіли, інші парували чи диміли, і чим ближче було до енергоблока, тим ставало спекотніше, важче дихалося. Затувивши обличчя рукавами кітелів та прискоривши крок, вони намагалися триматися далі від цього монстра. Біля четвертого енергоблока вже стояли пожежні машини. Чутно було спеціальні команди, працювали водяні насоси, пожежними шлангами подавали воду і піну до місць загоряння. Пожежні професійно робили свою справу.

...Вогонь пожежі не вщухав. Ще б! Адже згодом її буде кваліфіковано як пожежу найвищого ступеня складності. Пожежні чергового караулу потребували допомоги. За вказівкою прибулого майора Леоніда Телятникова в район аварії були додатково направлені ще караули з Чорнобиля, Поліського та Іванкова. Під час приборкування вогню, у найважчих умовах радіації, пожежні поступово відвойовували в стихії метр за метром. Але серед пожежних з'явилися перші потерпілі, хто наковтався радіоактивних парів, з явними ознаками радіаційного зараження: запамороченням, нудотою, непритомністю. Для надання першої медичної допомоги на КПП прибули дві машини швидкої допомоги. Людей, уражених радіацією, відвозили в медсанчастину Прип'яті, а на їхнє місце заступали інші. Боротьба зі стихією тривала. І тільки о 6.35 ранку пожежу вдалося ліквідувати.

Попри те, що до ранку пожежу загасили, рівень радіації з кожною

годиною зростав. За аварійну добу багато ліквідаторів отримали, як потім з'ясувалося, по 100 і більш рентген.

...Рівні радіації невинно повзли вгору, перевищуючи допустимі норми — як на станції, так і поблизу неї.

А місто жило буденним життям. Вранці 26 квітня, ще нічого не знаючи про вибух, городяни планували, як їм провести вихідні. Але містом поповзли чутки — у чергах в магазинах, на автобусних зупинках, в аптеках говорили про пожежу і вибух на АЕС. До обіду по місцевому радіо повідомили про аварію на АЕС і рекомендували зачинити вікна, а біля порога покласти вологі килимки. І тільки наступного дня, 27 квітня

Земля здригнулася. У небо здійнявся яскравий фонтан малинового кольору. Блок горів зсередини і огортався сірим димом.

1986 року, мешканці Прип'яті були евакуйовані.

Через високі рівні опромінення починаючи з ночі 26 квітня одинадцять чоловік особового складу караулу були направлені в Прип'ятську медсанчастину. Їх замінили новоприбулі військовослужбовці. Медведев же залишився в строю і продовжив виконувати покладені на нього обов'язки коменданта.

Однак тривале перебування в зоні зараження все частіше нагадувало про себе. Організм опирався, проте здоров'я все ж було підірване і отримана доза радіації далася взнаки. Вперше Віктор був госпіталізований у ЦГ МВС 3 травня 1986 року. Результати аналізів пункції спинного мозку і крові були невтішними. Віктор схуд, змарнів. Лікарі боролися за його здоров'я. Через місяць після активного лікування його направили в санаторій «Трускавець» на реабілітацію. Згодом — ще один курс лікування протягом місяця... І все ж молодість, віра в себе й свої сили, помножені на старання лікарів, перемогли. Хвороби відступили!

Уряд високо оцінив самовідданість Віктора Медведева в ліквідації аварії на ЧАЕС у перші години аварії, нагородивши його орденом Червоної Зірки. Рішенням коман-

Віктор Медведев

дування військ він був переведений на вищу посаду. У 1996 році за станом здоров'я пішов на заслужений відпочинок.

Сьогодні полковник у відставці інвалід 2-ї групи Віктор Валентинович Медведев живе у Києві, займається громадською роботою.

На жаль, немає уже в живих його колишніх соратників та близьких друзів: коменданта 1-ї спеціальної комендатури майора Віктора Лищука, заступника начальника штабу капітана Ореста Вакули, командира взводу старшого прапорщика Віктора Харченка, прапорщика Сергія Наумова. Пішли з життя і герої-пожежні: генерал Леонід Телятников, лейтенанти Володимир Правик і Віктор Кібенок. Надто високу ціну заплатили вони за недбалість, безвідповідальність і непрофесіоналізм працівників АЕС, що проводили тієї ночі на станції експеримент. Однак товариші по службі щорічно збираються на зустріч ліквідаторів, підраховують чергові втрати і поминають тих, хто ціною власного життя забезпечив мирне сьогодення і майбутнє наших дітей.

Микола ДОЛГІХ, полковник у відставці,
учасник ліквідації наслідків аварії на
ЧАЕС

Данило КУЛИНЯК,
член Національної
спілки письмен-
ників України,
Національної
спілки журналістів
України, автор де-
сятка книг і тисяч
публікацій у ЗМІ, у
квітні святкувати-
ме свій 60-літній
ювілей. Так стало-
ся, що 26 квітня
1986 року під час
вибуху на ЧАЕС він
з групою
рибінспекторів був
біля Прип'яті —
проводили рейд по
боротьбі з
браконьерством.
Після того — хво-
роби, лікарні...
Та трохи окли-
гавши, він знову
повертається на
Чорнобильщину,
яка вже стала «зо-
ною відчуження» —
цього разу як
керівник чорно-
бильської групи
спеціалізованої
історико-культур-
ної експедиції
Мінчорнобиля Ук-
раїни.
Саме там народи-
вся цикл віршів
«Важкий тягар
Чорнобильського
неба».

ВАЖКИЙ ПЯТАР ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО НЕБА

ПІСНЯ ПРО СПАЛЕНИЙ ПОЛК

Під вітром осіннім гвинти вертольотів
Немов перемотують плівку кіно
Про ту катастрофу. Герої-пілоти
вже, мабуть, померли, і їм все одно.
Затлумлений, фантомний, біль оживає
Від звалища цього, хоч бачив не раз,
А вітер повільно гвинти обертає,
Немов перемотує час.

Цей зведений полк гвинтокрилів
осів на могильнику

Техніки біля Розсохи:
червоні зірки

на їхніх бортах,

Наче рани криваві смертельних укусів
епохи.

Епохи

країни, якої Чорнобильський вибух

ударив трагічно-

фінальним акордом.

А ці вертольоти,

як личить

солдатам, у битві загинули гордо.

Вони не повернуться більше ніколи

в свій Коростень древній

над річкою Ушею, звідки

Злітали в ті дні після вибуху.

Ядерні мітки

Навіки незмивним тавром вчепилися

в їхні тіла металеві,

«Спаливши» спочатку тіла екіпажів,

людські, із плоті і

крові, та з духом сталевим.

«Мі-шості», «Мі-восьмі», «Мі-другі»,

«Мі-двадцять четверті»...

Прийняли на себе найперший

удар термоядерний смерті.

А де ж екіпажі? Де ваші відважні пілоти?

В них злет без посадки, вони подалися

у вічність,

вони — у останнім польоті.

Вони розчинилися в часі.

Між нами їх так залишилося мало,

їх можна побачити в небі вночі,

коли падають зорі.

Вони їх стискають штурвали.

На тих, що згорають у небі,

але, обминаючи нашу планету —

Бо хлопці геройські, згораючи знову,

рятують нас досі —

вони пілотують комети.

Вони стартували колись

із древнього міста над річкою

Уша —

Та спалахи їхні освітлюють досі

й Людства дорогу, і пам'ять,

І помисли наші, і душі.

Минаємо ми, а не дні,

що засмоктують нас...

Покинуті села, зарослі стежки

і криниці замулені.

В Чорнобильській зоні панує

обернений час —

Тут кожна секунда чомусь

повертає в минуле.

Скільки минуло, а згадую знову —

Ми, ще веселі тоді й молоді,

Кольору крові, засохлої крові,

Виросли хмари іржаво-руді.

В день катастрофи

квітневий надвечір,

І розродилися йодним дощем...

А по калюжах стрибала малеча

З піснею «Дощику, падай іще!»

Вже багатьох з нас дні ті угробили...

Дим над реактором, братство в біді,

Хмари іржаво-руді

над Чорнобилем...

Ми ще веселі були й молоді.

Чорнобильські дороги,

зарослі забуттям,

Вони ще пам'ятають тепло

ступні людини...

А там, у бездуховності

радіаційних плямах,

За зоною відчуження конає Україна,

Відчужують Вкраїну... Від кого?

Від Вкраїни?

За лісом, за полем, за мохом —

В Заліссі, в Запіллі,

в Замошші,

Над Ушею, там, де Розсоха,

Лиш звірі живуть неполошні.

Ні звуку, ні скрипу. Лиш вітер
Гуляє в порожніх оселях...
Ще треба й таке пережити —
Безлюдні покинуті села.

Крізь Довгий Ліс, крізь Товстий Ліс —
до Страхолісся
Вже стільки літ блука луна
цих назв Полісся.
Луна блука, а голосів людських немає:
В лісах чорнобильських луна людей
шукає.

Як вересень встане над світом у пишній
красі,
І паморозь перша контрастність
світлин поглибить,
То осінь проявить на тлі темнохвойних
лісів
Багряні розливи садків — покинуті нині
садиби:
Це все, що залишиться згодом в цій зоні
як знак про людей.

На згарищах сіл здичавілі дерева
фруктові,
Та ще чорнобривець, де, може, весною
зійде...
Не скоро поселяться люди між
Прип'яттю й Ушею знову.
Осіннім наркозом притлумлює
болі душа —
В ідилії «зони» ніщо не нагадує лиха.
Лиш ген на узліссі гаса восьминоге
лоша,
А в хащах пасеться (привиділось,
мабуть) триглава лосиха.

Сьогодні ми працюєм в ближній «зоні»,
В «десятці»... Знову охорона, дріт,
Тут зразу після вибуху плутоній
Осів, навіки залишивши слід.
Обіч дороги — те, що села звалосьь.
Закопані. Лише ряди могил
На місці сіл, та вітер на завалах
Минуле перемелює на пил.

Ми їдемо в плутонієву пляму.
Там безголосся. Мовкне навіть птах.
Там, в Товстім Лісі, древній тризуб
храму
Тримає небо на своїх хрестах.
Важкий тягар чорнобильського неба.
На кладовищах, після всіх років,
Біля хрестів старих — нові погребі
І перебиті крила рушників
Над ними, наче душ померлих крила.
А в поминальний тиждень — крашанки
Жаріють на покинутих могилах.
Яка ж містична предковична сила
У звичаїв і вірувань ріки!

На асфальті порожніх доріг у безлюдній чорнобильській зоні
Я вуглинками спалених сіл напишу самобутню поему життя.

Десять років тому я забрів у безлюдне село, коли втік із лікарні.
У порожніх оселях там лежали заляклі померлих тіла,
Що дивилися в небо, байдуже, як стеля трупарні,
Із якої, прийшовши до тями, я втік. А зима тоді рання була.

Я забрав доходягу-кота із останньої хати —
В ній лежала, мов спала, померла бабуса стара.
Грудень був. Дуже холодно й дуже хотілося спати.
Я спалив цю хатину, щоб зігрітись, й забравши з собою кота,

Я по зоні бродив, наче привид, як фантом — від мене втікали.
Людам страшно було побачити тут свою тінь. Та й людей не було.
Нас, двоногих, тоді тут залишилось мало. Лиш вовки.
Тож хотілося вити по-вовчи, приєднавшись до їх голосінь.

Я бродив другий місяць по зоні, холодний, голодний та гордий.
Харчувався запасами тими, що знаходив в сільських погребях.
Прокидався від теплого дихання вовчої морди,
Подружився з вовками, обравши їх долю, і волю, і шлях.

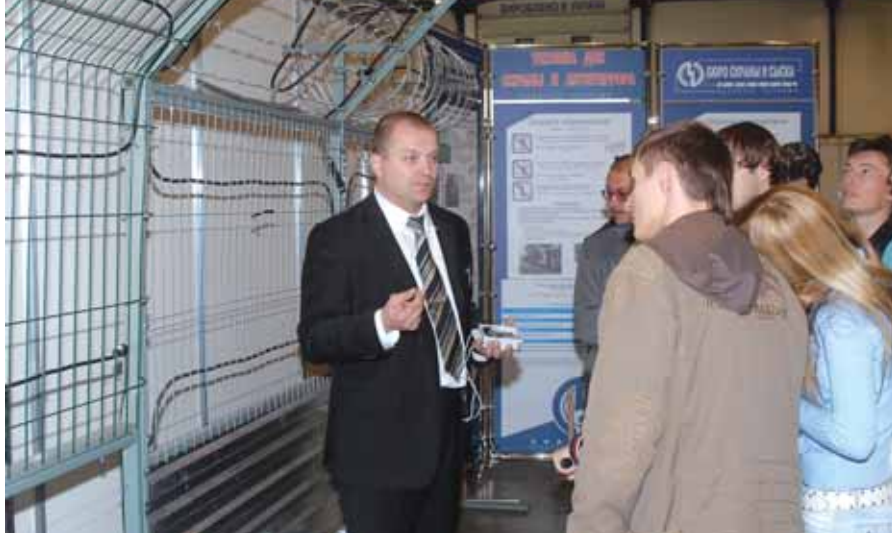
Вовк ніколи не зрадить. Тож саме в Чорнобильській зоні
Полюбив й зрозумів я нарешті по-справжньому, братство вовків,
Їхній погляд кинжальний, від котрого кров захолоне,
Їх молитви на Місяць — холодний, проникливий спів.

Що ж, поету тепер на планеті шукати
Вже кращого місця, ніж зона, не треба.
Доки чисті дороги і снігом їх не замело,
Твої твори на них прочитають щоночі засіяне зорями небо,

І космічна розвідка, й КДБ, ФБР, ФСК, ЦРУ,
І посланці далеких планет зі своїх НЛО.
Так, поету тепер залишається тільки чорнобильська зона.
Там нетреба паперу, друкарні — там солодка трава забуття.

Можна довго писати — для Вічності, й дихати вільно озоном,
Бути вільним, як звільнені йони,
І вуглинками спалених сіл
На сувоях асфальтних доріг оспівати безсмертне життя.

ТЕХНІКА, ЯКА РОБИТЬ ЧУДЕСА

Оповіщувач охоронний периметровий «Гюрза-035ПЗ»

Оповіщувач охоронний периметровий «Гюрза-035ПЗ» **призначений для охорони всіх типів огорожень у будь-якій комбінації** — від подолання шляхом перелізання через огороження чи руйнування його полотна зі 100-відсотковою здатністю виявлення (не потребує заміни існуючих огорожень).

Максимальна довжина ділянки, яка охороняється, — **500 м** (при використанні спецабеля — **2000 м**)
Діапазон робочих температур — **мінус 40 — плюс 50** (спецвиконання — мінус 70 — плюс 50). Гарантія — **3 роки**, гарантія з прийманням «**5**» (військове приймання) — **8 років**.

Уявіть собі територію, обгороджену тонкими металевими ґратами. Якщо

кинути в огороження камінь чи просто бити по ньому палицею — нічого не станеться. Паркан не постраждає, сигналізація не спрацює. Але якщо спробувати доторкнутися до нього обережніше, вишукуючи «слабкі місця», — відразу спрацює система охоронної сигналізації!

Оповіщувачами серії «Гюрза» охороняються найважливіші оборонні, військові та військово-космічні об'єкти, сховища Центрального банку Росії, Московська друкарська фабрика «Госзнак», Алмазний фонд, банки, об'єкти Газпрому, бази Держкомрезерву, безліч найбільших промислових підприємств країни.

Оповіщувач «Гюрза-035ПЗ» пасивний, не створює зовнішніх випро-

мінювань, не виявляється скануючими пристроями, стійкий до впливів імпульсного нейтронного потоку, електромагнітних полів РЛС, надкоротких відеоімпульсів електромагнітних полів.

Стійкість загороджень оповіщувача «Гюрза-035ПЗ» до впливу зовнішніх факторів:

- соляний (морський туман) будь-якої інтенсивності
- щільність потоку пилу (піску), за швидкості циркуляції часток до 10м/с, кг/м²/з, не більше 5
- середнє значення швидкості вітру, м/с, не більше 20
- максимальнє значення швидкості поривів вітру, м/с, не більше 30
- рух колісних і гусеничних транспортних засобів на відстані від 30 м, не більше 2
- рух залізничного транспорту на відстані від 30 м, не більше — 10
- робота промислових і будівельних механізмів на відстані від 30 м, не більше 15
- проліт літаків і вертольотів на висоті понад 30 м, не більше 100

Ексклюзивний представник ТОВ «ФРАКТАЛЬ-СБ» в Україні ПП «Бюро охорони і розшуку» (оповіщувачі серії «Гюрза» сертифіковані в Україні підприємством «Бюро охорони і розшуку», м. Київ)

Адреса: м. Київ, вул. Жмеринська, 2 — виставковий комплекс (з діючими повнорозмірними макетами огорожень)
тел/факс: (044) 205-42-18,
тел. 8-067-507-29-40, (044) 466-20-64, 539-25-50
e-mail: bos.guard@gmail.com
http://www.bosguard.com

Основні відмінності оповіщувачів серії «Гюрза» від існуючих класичних засобів охоронної сигналізації (СОС):

СОС, створені на основі класичної СТРУМОВОЇ електроніки (закон Ома)

Оповіщувачі серії «Гюрза», створені на основі ЗАРЯДНОЇ електроніки (закон Кулона)

Співвідношення сигнал/шум на виході блоку обробки сигналів

3 - 5

Усередині приміщень - 1000
Поза приміщеннями - 100

Перешкодозахищеність

Відсутність характеристик реальної перешкодозахищеності

Реальне визначення характеристики перешкодозахищеності

Антисаботажні властивості

Відсутній опис реальної стійкості до несанкціонованих дій, підготовлених і озброєних порушників (антисаботажні властивості)

Реальний опис стійкості до несанкціонованих дій, підготовлених і озброєних порушників (антисаботажні властивості)

Підготовка персоналу до монтажу і подальшого обслуговування

Потребує спеціальної технічної освіти

Не потребує спеціальної технічної освіти

Сила впливу на огороження (вага порушника)

Огороження периметра — 40 кг

Огороження периметра — 6–20 кг
Предмети масою від 1 грама до декількох тонн

Міністр оборони України Юрій Єхануров видав наказ «Про оголошення Граничного розміру плати за послуги на санаторно-курортне лікування в санаторно-курортних закладах міністерства оборони України» з 15 березня 2008 року

Контроль за правильністю стягнення плати за послуги покладається на Директора Департаменту охорони здоров'я МО України. Наказ Міністра оборони від 27 грудня 2006 року № 750 «Про оголошення Граничного розміру плати за послуги на санаторно-курортне лікування в санаторно-курортних закладах міністерства оборони України» вважати таким, що втратив чинність з 15 березня поточного року.

У разі надання окремого номера з телевизором, холодильником граничний розмір плати збільшується на 10% (за надання номера, обладнаного телефоном, кондиціонером, плата збільшується додатково на 5%) граничного розміру плати для кожної особи.

У разі надання двокімнатного номера з душем (ванною), телевизором, холодильником, посудом граничний розмір плати збільшується на 20% (за надання номера, обладнаного телефоном, кондиціонером, плата збільшується додатково на 5%) граничного розміру плати для кожної особи.

У разі надання трикімнатного номера з душем (ванною), телевизором, холодильником, телефоном, кондиціонером, посудом граничний розмір плати збільшується на 30% граничного розміру плати для кожної особи.

У разі розміщення хворих та відпочиваючих в окремих будинках котеджного типу граничний розмір плати збільшується на 50% граничного розміру плати для кожної особи.

У разі надання однокімнатного номера без зручностей (відсутні в номері туалет, душ) граничний розмір плати зменшується на 10% граничного розміру плати для кожної особи.

Учасники бойових дій, інваліди війни, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною та на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (по безоплатних путівках), сплачують у санаторії за розміщення в номерах з поліпшеними умовами проживання.

Надання платних послуг на санаторно-курортне лікування іншим фізичним і юридичним особам здійснюється на договірних умовах, які пропонуються начальником санаторію (центру) на підставі відповідних розрахунків планових витрат на утримання санаторно-курортного закладу.

Граничний розмір плати за послуги на санаторно-курортне лікування в санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України

Назва санаторію	Термін лікування (днів)	Граничний розмір плати на одну особу (грн)
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Алупкінський» хворі на туберкульоз, соматичні хворі	30 21	4050,00 2666,79 2
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим»	21	2998,80
Санаторне відділення Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону (місто Вінниця)	21	2394,00
Центр медичної реабілітації, санаторного лікування та спеціальної підготовки особового складу Повітряних та Військово-Морських Сил Збройних Сил України «Судачський»	21	2707,53
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Євпаторійський»	30	3435,00
Відділення «Мати і дитина»	30	4182,00 6
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Пуща-Водиця»	21	2625,00
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Феодосійський»	21	2842,98
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Хмільник»	21	3150,00
Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Трускавецький»	21	2415,00

Міністерство оборони України
Департамент Охорони здоров'я
Центр медичної реабілітації
та санаторного лікування
«КРИМ»
запрошує вас!

Центр розташований у затишній долині біля знаменитої Ведмідь-гори. У центрі медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим» є можливість пройти обстеження і лікування захворювань серцево-судинної системи, органів дихання, нервової системи, опорно-рухового апарату, сечостатевої системи тощо. В Центрі працює відділення екстракорпоральної літотрипсії, де консультує лікар-уролог і за допомогою найсучаснішої апаратури проводиться роздрібнювання каменів у нирках без порожнинної операції. Лікувально-діагностична база забезпечує проведення необхідних лабораторних, ендоскопічних, ультразвукових, рентгенологічних та інших досліджень, в тому числі – ехокардіографії, спірографії, бронхо- і гастродіброскопії. Працює кабінет гірудотерапії (лікування п'явками), грязелікарня. На території Центру розташовані плавальний басейн з морською водою, дельфінарій, два кінотеатри, унікальний світломузичний фонтан, дитячі майданчики.

АР Крим.
Алуштинський р-н, смт Партеніт.
Довідки за телефонами:
(06560) 4-57-11, 4-66-00, 4-67-39
або на сайті: www.cekrym.net

Тож доброго вам здоров'я
і приємного відпочинку!

ФОЛКЛЕНДСЬКА ВІЙНА

МЕМУАРИ КОМАНДУВАЧА
УДАРНОЇ ГРУПИ

АДМІРАЛ СЕНДІ ВУДВОРД
та ПАТРІК РОБІНСОН

Будь-які мемуари — це уроки, винесені з досвіду. Якщо вони присвячуються подіям, безпосередньо пов'язаним з новітньою історією, то стають дуже актуальними. Саме так, як «Фолклендська війна». Як командувач він реалізовував у бойових діях на морі рішення, що приймалися військово-політичним керівництвом країни. Його книга — відверте самовикриття. Якщо читач погодиться з критикою у пресі на його адресу і зробить висновок, що він легкодухий, некомпетентний та зверхній, то так тому і бути. У решті-решт, лідер може мати деякі із цих вад. Він же тільки намагався передати відчуття того, що коїться у свідомості людини, яка стала командувачем на передньому краї війни. Погодьтеся, що для такої відвертості треба мати неабияку мужність і відповідальність.

...Це був своєрідний процес навчання. Ми ще багато чому мали навчитися. Мене дуже непокоїла ситуація з Правилами ведення бойових дій. Деякі командири кораблів надто буквально сприймали найдрібніші деталі дозволу чи заборони певних дій. У ситуації, коли дипломатичне вирішення проблеми найближчим часом здавалося мені неможливим, напруженість в усій моїй ударній групі зростала. Люди починали усвідомлювати той факт, що незабаром їх можуть убити. Вони хотіли мати повноваження не тільки захищатися, а й завдати удару першими, якщо небезпека виявиться очевидною.

Я розглядав виключну зону застосовно і до літаків, і до надводних кораблів. Ця думка, що просочилася у пресу, коштувала мені нарікань від штабу флоту. У мене було багато нез'ясованих питань щодо термінології (хоча мені говорили, що людям у Міністерстві оборони все було гранично ясно!). Моє розуміння виключної зони визначалося словом «загальна», хоча існувало кілька визначень для цього простору: вибіркова/морська/загальна виключна зона/район — кожне з відповідною аббревіатурою. Моє прохання до керівництва дати зоні назву повернулося зі штабу флоту найкоротшим за всю операцію сигналом: «Це ЗВЗ (ЗВЗ — загальна виключна зона)». Є підозра, що це вигадав мій старий друг і наставник, начальник штабу віце-адмірал сер Девід Галліфакс, кавалер ордена Бані, який завжди полюблив короткі і швидкі відповіді.

На цьому приємна частина завершувалася. Я знав, що дехто з моїх командирів був стурбований. Наприклад, Майк Барро, на якого вже насувалася загроза військового трибуналу за торкання гвинтами підводної скелі в бухті Бандар Джиссах. Я вважав (як згодом виявилось — зовсім неправильно), що Майк намагався «грати дуже обережно», дріб'язково нарікаючи на обмеження своїх повноважень. Правда полягала в тому, що він, як і всі ми, був засмучений через ці Правила, за якими, при першому прочитанні, ми були безсилим перед противником, який з кожним днем ставав реальнішим. Я розумів, що істотне «посилення» ПВБД з мого боку було б дуже важливим. Ці Правила мали сенс у політичному середовищі Уайтхолла, але на передовій вій-

ни вони іноді сприймалися менш зрозуміло. Проте тут немає часу для дебатів щодо нечітко позначених нюансів. У будь-якому випадку два моїх старших командири — Барро і Коуард — читали Правила зовсім інакше. І я вважав, що вони, як і інші, потребували поради стосовно поведінки в перших життєво важливих сутичках.

Найважливішим для мене було, щоб усі командири розуміли мої сигнали: «коли» і «як» почати «війну». Тому я винайшов сигнал «Конфістিকেйт». Такого слова немає в словнику. Я запозичив його в сільського пастора, який уникав вживання надто брутальних слів, коли падав зі свого велосипеда. Сигнал означав: «Почати війну!». Цей сигнал міг бути поданий тільки мною. До цього сигналу війна не починалася. Тим самим я фактично позбавив моїх командирів частини прав на самооборону, посилюючи обмеження Правил, за якими нам дозволялося відкривати вогонь у відповідь. Але я не хотів, щоб ця війна почалася передчасно, оскільки це могло призвести до безладу і втрати керування... У листопаді минулого року на навчаннях в Аравійському морі мені довелося стати свідком такої плутанини.

Більш за все мене турбувало те, що політичні вимоги могли призвести до того, що ми ввійдемо у ЗВЗ зі зв'язаними руками. Не виключалась і ймовірність того, що мені скажуть: «Ворог має зробити постріл першим». І якщо ми будемо воювати за такими Правилами, то нехай перший снаряд потрапить у борт одного з моїх менш цінних фрегатів. А це організувати не так просто, не кажучи вже про те, що це не дуже приємно для фрегата. Мені хотілося самому зробити перший постріл, але для цього треба було переконати головнокомандувача ВМС у тому, що це буде «за правилами». Як відомо, перший постріл було зроблено ще 2 квітня, коли аргентинці прийшли на Фолклендські острови. І оскільки стрілянина вже почалася, то годі про це говорити.

Наша розмова по закритому каналу супутникового радіозв'язку була тривалою. Я виклав у деталях всі уроки, що виніс з досвіду з «Корал Си». При цьому добре уявляв можливі політичні контраргументи: Великобританія хотіла удати із

«Ворог має зробити постріл першим». І якщо ми будемо воювати за такими Правилами, то нехай перший снаряд потрапить у борт одного з моїх менш цінних фрегатів.

себе постраждалу сторону, миролюбну жертву, яку вже підступно атакували і тепер знову намагаються атакувати, а тому ми повинні прийняти на себе перший постріл, що став би новим *casus belli* (привід для оголошення війни — *лат.*) і не був би «нашою провиною». Незважаючи на всі ці аргументи, мені було ясно: якщо аргентинці швидко зорієнтуються і завдадуть удару по одному з моїх авіаносців, нам уже не знадобиться *casus belli*. Війна буде закінчена.

Висловивши свої побоювання адміралу Філдхаузу і, схоже, переконавши його, я зміг розслабитися на цьому фронті на той час, поки він викладатиме нашу точку зору начальнику штабу в Міністерстві оборони, а той, своєю чергою, викладе її Кабінету Міністрів. Мое завдання полягало у забезпеченні головнокомандувача достатніми аргументами з місця подій до того, як його доповідь вислухають особи, які приймають остаточні рішення.

Цього ж дня мене спіткала неприємність, що виходила від непередбаченого і, ймовірно, неумисного супротивника — британської преси. Маю зазначити, що досвіду роботи з пресою в мене не було — я ніколи раніше з нею не спілкувався. Я не знав, що можна їм казати, а чого не можна. Тижнем раніше мені зі штабу надіслали складні рекомендації, у яких, з одного боку, наказувалося «усіяко сприяти» пресі,

а з іншого — півтори сторінки містили перелік того, про що я не повинен говорити. Усе це узагальнювалося просто: «співробітництву — так, інформації — ні». Я постав перед необхідністю давати інтерв'ю репортерам на борту «Гермеса» на додаток до телевізійного інтерв'ю, яке за кілька днів до того я вже провів з Брайаном Хенрехеном і Майклом Ніколсоном. Усе сказане мною стало надбанням громадськості майже в той самий час.

Результатом став, як вважали в Міністерстві закордонних справ, невеличкий скандал. Цитували мої слова: «Південна Георгія була «закускою», за нею слідом піде важкий удар. Моя ударна група належним чином сформована і готова його нанести. Це розминка перед матчем, який, на мою думку, буде прохідним. Я роблю ставку «20 до 1» на перемогу». Заголовок «Вудворд легко перемагає» дотепер переслідує мене. Але я впевнений, що ті з вас, хто був поруч із мною, коли я дещо нерішуче почав свій шлях до Ітон Холла (кілька десятків сторінок тому), погодяться, що це на мене не схоже. Наявний у мене запис інтерв'ю не містить слів «легко перемагає», хоча я пам'ятаю вживання цих слів у трохи іншому сенсі. Мене запитали, що я думаю про шанси Британії на успіх, і я згадував цілий каскад думок у моїй голові: «Хто почує мою відповідь? Аргентинці? Члени британського уряду?

Ось тут я зрозумів, що цю битву я виграти не міг. Я усвідомив, що мені вкрай необхідно знайти порозуміння з пресою.

Британська громадськість? Американці? Світ?.. А на кого я маю зважати перш за все? Вудворд, негайно вирішуй, до кого ти звертаєш свої наступні слова!».

Відповідь була досить очевидною — нікому з них. Я міг говорити тільки з людьми, що були поряд, із тисячами стурбованих молодих людей, що вперше йдуть у бій. Я не міг дозволити нікому з них, нікому з їхніх близьких, хто залишився вдома, думати, що існує хоча б найменший реальний сумнів щодо результатів кожного з майбутніх боїв. Шанси були сумнівні, але я не міг дозволити сумніватися. «20 до 1», — сказав я. Вони не повинні, не мають права думати про поразку. Тут моя команда, і я не можу сповістити їм, що ми можемо програти, подібно тому, якби я був футбольним тренером, що робить своїй команді напуття перед початком фінального кубкового матчу. Я кажу їм найбільшу неправду, яка може мені пробачитися, аби піднести дух кожного. А разом із трохи налякати аргентинців. Я додав, думаю, досить розважливо: «Однак, відверто кажучи, це буде досить легка перемога». При цьому я мав на увазі висловлювання з тенісного жаргону. «Легка перемога» виходить тоді, коли ваш супротивник не виходить на матч. Я не знав, що такі тонкощі не в шані у газетному світі.

Вранці, після важкої ночі, коли ми долали морські хвилі, що нава-

лювалися на нас, зменшуючи швидкість до семи вузлів, мене одразу викликали «на килим». Це був перший з чотирьох випадків, коли адмірал сер Джон Філдхауз особисто спілкувався із мною супутниковим радіозв'язком. Він довів офіційне невдоволення уряду Її Величності моїми висловленнями і передавав указівку зверху ще раз провести інтерв'ю, у якому бути: «менш урапатріотичним, більш поміркованим, миролюбним, спокійним і рішучим».

«Миролюбним?! — вигукнув я. — При всій повазі, сер, маю зазначити, що тут, у сімох тисячах миль від дому, у штормовому морі, я керую ударною групою, що, мабуть, вже наступної неділі почне бойові дії. Про яке «миролюбство» може йтися?!»

«Так», — відповів він терпляче, ніби чарівник із чудової дитячої телевізійної програми Бі-Бі-Сі. Він звернув мою увагу на те, що вдома у пресі здійснюється великий галас. Не уявляючи, про що йде мова, я раптом зрозумів, що зовсім не знаю, як були витлумачені мої слова. Як людина, що перебуває на передовому рубежі, я дозволив собі розкіш повного нерозуміння. Невже їм там було неясно, що прес-конференція була приблизно на вісімдесят третьому місці в моєму списку пріоритетів? Тут, у світі штормових морів, сильних вітрів, Правил ведення бойових дій, ракет, снарядів, комп'ютерів, «грабіжників», «переляків»,

китів і напружених нервів, кілька слів для преси вартують, як на мене, скільки й фраза «передайте со-сиски». І все-таки головнокомандуючий особисто вичитував мене за ті кілька речень, висловлених перед телевізійною камерою для піднесення духу людей, що були під моїм командуванням. Не важливо, що в нас великі проблеми. Не важливо, що з «Алакриті» тільки що доклали: «людина за бортом!», не важливо, що ударна група під моїм командуванням незабаром нараховуватиме майже п'ятнадцять бойових кораблів і приблизно стільки ж допоміжних суден з десятком тисяч людей з усією їхньою зброєю і літаками. Не важливо, що ми знаходимося за тисячі миль від дому і будь-якої бази, що аргентинський флот і їх ВПС хочуть нас знищити. Головне — що я сказав пресі.

Звичайно, якби щось з мого інтерв'ю не сподобалося вдома, вони могли б це вирізати. Звичайно, вони повинні були зрозуміти, що погляди на війну різко відрізняються в залежності від того, звідки на неї дивитися. «Чи говорили Ви, Вудворд, що це буде «легка перемога»? Та до біса те, про що я говорив. Преса завжди залишалася пресою і викликала бажання послати її під три чорти. Але сер Джон стояв на своєму. Він знову дав зрозуміти: уряд хоче, щоб я провів прес-конференцію знову, тільки для радіо, оскільки ми тепер просунулися далеко на південь і доставити відеозапис вчасно було неможливо. Наприкінці розмови я погодився з його доводами — іншого вибору не було — і навіть зобов'язався бути у своїх миролюбних заявах трохи обачнішим.

Насправді я тільки збурих ситуацію.

— Адмірале, ви вважаєте, що ця війна буде тривалою?

— Вона може тривати кілька місяців. («Дуже розумно, — подумав я, — зрештою до липня ми взагалі будемо нездатні воювати». Але висловити це я, звичайно ж, не міг.)

— І багато людей може загинути?

— Так, кров проливається в більшості воєн. Я сумніваюся, що ця війна буде винятком.

«Вудворд пророкує тривалу і криваву війну».

— Сенді?! Це головком. Прем'єр-міністр не дуже задоволений вашими суперечливими висловлю-

ваннями: спочатку ви казали, що це буде легка перемога, а тепер ви пророкуєте тривалу і кровопролитну війну.

Ось тут я зрозумів, що цю битву я виграти не міг. Я усвідомив, що мені вкрай необхідно знайти порозуміння з пресою. Але така примирлива думка проіснувала недовго, особливо після того, як «Санді Телеграф» під ім'ям якогось Айвена Роуена, чий досвід у військовій сфері, на мій погляд, був вкрай обмежений, опублікувала про мене через три дні довгу статтю зі словами: «Коли бачиш його по телевізору, як він напівсидить, напівлежить, затуляє рот рукою, як невпевнено добирає потрібні слова, можна зрозуміти те, що скоїлося на борту «Гермеса» минулого тижня. Адмірал не здатний опанувати ситуацію». Це, звісно, не стосувалося розробки наших планів бойових дій, що вимагало інтелекту, вивчення і тривалого часу. Це стосувалося лише методу мого спілкування з пресою і було єдиним, на що зверталася увага. Щонайменшого значення не надавалося враженню, яке міг справити чудовий рядок «адмірал... не здатний опанувати ситуацію» на тих молодих хлопців, яким незабаром, можливо, доведеться воювати і вмирати.

Аргентинські адміralи після війни визнавали, що отримували 90 відсотків усієї розвідувальної інформації з британської преси.

Було ясно, що преса не на «нашою боці». Вона бачила себе безстрашною шукачкою правди, і я думаю, що вона в цьому досягла успіху. Аргентинські адміralи і генерали після війни визнавали, що отримували 90 відсотків усієї розвідувальної інформації з британської преси. Особливо корисною виявилася всесвітня служба Бі-Бі-Сі. Прикрим було те, що вони записували кожне моє слово, начебто я поділяв їхню думку і висловлював дійсно засновану на фактах, об'єктивну, тверезу оцінку наших можливостей. Це було далеко не так. Я відповідав на їхні запитання так обережно і так «охоче», як тільки міг, проте ніколи не був позаштатним співробітником всесвітньої служби Бі-Бі-Сі. Ми були прирече-

ні на непорозуміння, принаймні спочатку.

Так за пару днів до входу у ЗВЗ я оцінив пресу як одну з моїх найбільших проблем і був роздратований тим, що змушений мати з нею справу. У мене не було ані часу, ані досвіду, ані навичок, ані, звичайно ж, схильності. До того ж щоразу, коли я розмовляв з ними, у Міністерстві «згоряв запобіжник». Ми просто не розуміли один одного, і провина за це справедливо лягає на обидві сторони. Жоден із журналістів ніколи не брав участі у війні в складі ударної групи і навіть не був на флотських навчаннях. Я ж ніколи не замислювався про потреби редактора з Фліт-стріт. Преса була сторонньою і дивилася на події зі сторони; ми були безпосередніми учасниками подій і дивилися на них зсередини. Їхнє ставлення можна передати словами: «не має великого значення, хто саме виграє чи програє, але ми повинні пам'ятати про це так правдиво, як бачимо самі». Щодо редакторів, можна також додати: «поки ми можемо продати це краще, ніж наші конкуренти».

Моя позиція була такою: «Кажіть і робіть усе, що завгодно, для досягнення перемоги». Зараз це можна сформулювати так: «Заощаджуйте

правду». Тому навряд чи дивно, що ми починали з таких різних позицій. Більш дивним було те, як швидко ми усе відрегулювали протягом кількох наступних тижнів. Можливо, це теж є складовою військово-морських традицій, що вимагають певних компромісів.

Що б не казали про традиції Королівських ВМС, їх цінність та актуальність сьогодні, є одна традиція, яку я вважаю фундаментальною для всіх інших. Я називаю її «синдром «Джервіс Бей». Вона пов'язана з «Джервіс Бей», 14000-тонним пасажирським лайнером, побудованим 1922 року, призваним до ВМС під час Другої світової війни і переобладнаним у крейсер. На його палубі встановили сім старих шестидюймових гармат. Йому було визначе-

но завдання охороняти конвої у Північній Атлантиці. Кораблем командував капітан 1 рангу Едвард Фогарті Фіген. На кінець дня 5 листопада 1940 року «Джервіс Бей» супроводжував конвой із тридцяти семи торгових суден у Центральній Атлантиці. Раптово на обрії з'явився німецький карманний линкор «Адмірал Шеер». Командир Фіген негайно повернув до «Шеера», знаючи напевно, що його корабель буде потоплений, оскільки озброєння линкора було незрівнянно сильнішим. «Джервіс Бей» бився протягом півгодини і був потоплений. Коли підібрали тих, хто залишився в живих, серед них командира не виявили. Едвард Фіген був удостоєний хреста Вікторії посмертно. Але ці життєво важливі півгодини дозволили конвою розсіятися. У результаті «Шеер» зміг потопити, на превелику силу, усього кілька суден. Ми усі знали про це, як знали і те, що самі можемо опинитися в подібній ситуації.

З перших днів служби на флоті ми виховувалися на історичних прикладах героїзму — від сера Річарда Гренвілла на «Резолюшені» до кавалера хреста Вікторії капітан-лейтенанта Рупа з «Глоуворм», який одчайдушно повернув свій потоплюваний корабель на таран великого німецького крейсера «Хіппер». Усі ми, від командирів кораблів, які йшли зі мною наприкінці квітня 1982 року на південь Атлантики до Фолклендських островів, до матросів були виховані на цих традиціях. За необхідності, ми будемо битися на смерть, як чинили наші попередники. А якщо нам зрадить удача і випадє бій з переважачим противником, ми будемо йти вперед і битися доти, поки наші кораблі не загинуть.

Сенді ВУДВОРД,
Переклад з англійської
Віктора КОРЕНДОВИЧА

Наприкінці 2007 р. побачила світ нова праця цих авторів. У ній значну увагу приділено історичним передумовам становлення сучасної військової символіки України, розглянуто розвиток українського військового прапорництва, фалеристики, символіки Збройних Сил України, Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства України з надзвичайних ситуацій та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Уперше в одному виданні показано й схарактеризовано символіку всіх військових формувань України й таким чином подано картину її сучасного стану. Разом з тим узято до уваги, що більшість проєктованих і навіть використовуваних військових символів, а надто в період становлення військової організації держави, у разі, якщо їх офіційно не прийнято або ж змінено чи скасовано, далі не зберігається. Так трапилося і з символікою Національної гвардії України, що існувала до 1998 р. І якщо укази Президента України, накази міністрів та керівників інших відомств і служб про запровадження нагород, прапорів, штандартів, нагрудних і нарукавних знаків при потребі завжди можна знайти в архіві, то знаки початкового періоду існування сучасних військових формувань стали вже історичними й збереглися лише завдяки зусиллям працівників Центрального музею Збройних Сил України й почасти приватних колекціонерів. Публікація їх у цьому виданні сприяє введенню цінної для дослідників інформації до наукового обігу. Вміщений у книзі матеріал допомагатиме науковцям у дальшому вивченні військової історії України, він, безперечно, прислужиться також популяризації військової служби й використовуватиметься у військово-патріотичній роботі.

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

Журнал «Військо України» заснований у травні 1994 році. Засновник та видавець журналу – Міністерство оборони України. Журнал «Військо України» є офіційним відомчим виданням, яке висвітлює життєдіяльність військового відомства та військово-промислового комплексу. Він розповсюджується на території всієї України, в посольствах та іноземних представництвах, акредитованих у нашій державі, у військових з'єднаннях, частинах, миротворчих підрозділах Збройних Сил України, а також на міжнародних виставках техніки та озброєння, в яких беруть участь вітчизняні виробники.

Триває передплата на журнал «Військо України» на 2008 рік

Передплатити його можна в будь-якому поштовому відділенні України (передплатний індекс 74101). Передплата здійснюється у відділеннях зв'язку через УКРПОШТУ.

Вартість передплати журналу:
 На 1 місяць..... 10.50 грн.
 На 3 місяці..... 31.50 грн.
 На 6 місяців..... 63.00 грн.
 На 12 місяців..... 126.00 грн.

<http://kontraktnik.mil.gov.ua>

<http://mil.gov.ua>

8-800-500-05-10 *

*-дзвінки зі стаціонарних телефонів
по Україні безкоштовні

СЛУЖБА ЗА КОНТРАКТОМ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

15 РОКІВ

№1
В УКРАЇНІ

ЦЕНТР ВІДНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

- **NEW!** Відновлення інформації з FLASH-накопичувачів
- Відновлення інформації з дискових накопичувачів:
HDD (у тому числі RAID), DVD, CD та інш.
- Гарантоване знищення інформації

04071, м. Київ,
вул. Верхній Вал, 34
тел.: (044) 467-7540
<http://www.epos.ua>
e-mail: recovery@epos.ua

FLASH-
НАКОПИЧУВАЧ,
ПОШКОДЖЕНИЙ СОБАКОЮ

ВІДЛАМАНИЙ ШТЕКЕР USB
У FLASH-НАКОПИЧУВАЧА

НАКОПИЧУВАЧ З СИЛЬНИМИ
ЕЛЕКТРИЧНИМИ ПОШКОДЖЕННЯМИ

ФРАГМЕНТ ПЛАТИ FLASH-
НАКОПИЧУВАЧА, ЯКИЙ
ПОБУВАВ У ПРАЛЬНІЙ МАШИНІ

ІНФОРМАЦІЯ ВІДНОВЛЕНА!